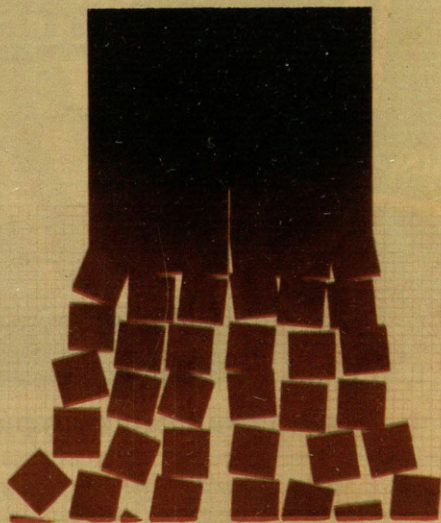
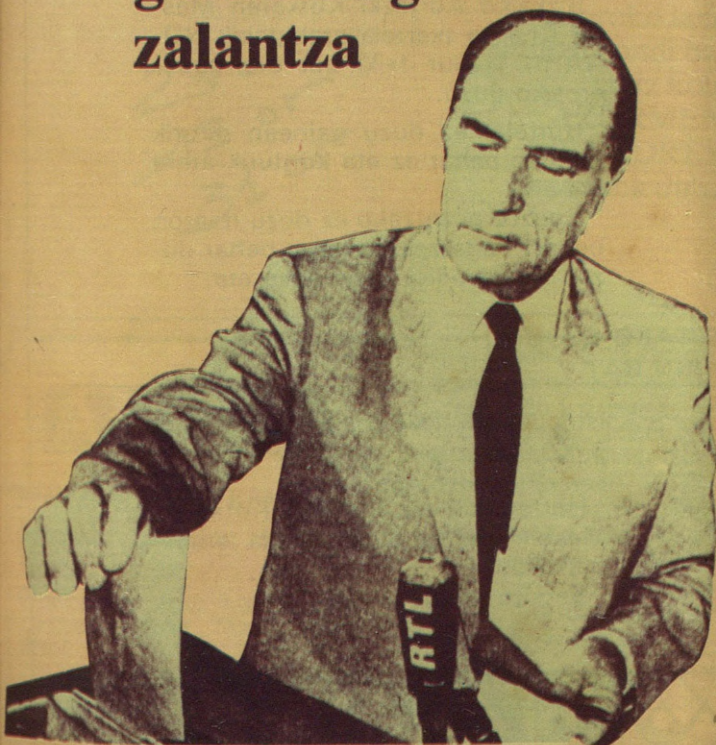

ARGIA

1981-Maiatza 17-XLIV garren urtea 911 zenbakia 75 pezta

**Miterrand-en
gorantza gure
zalantza**

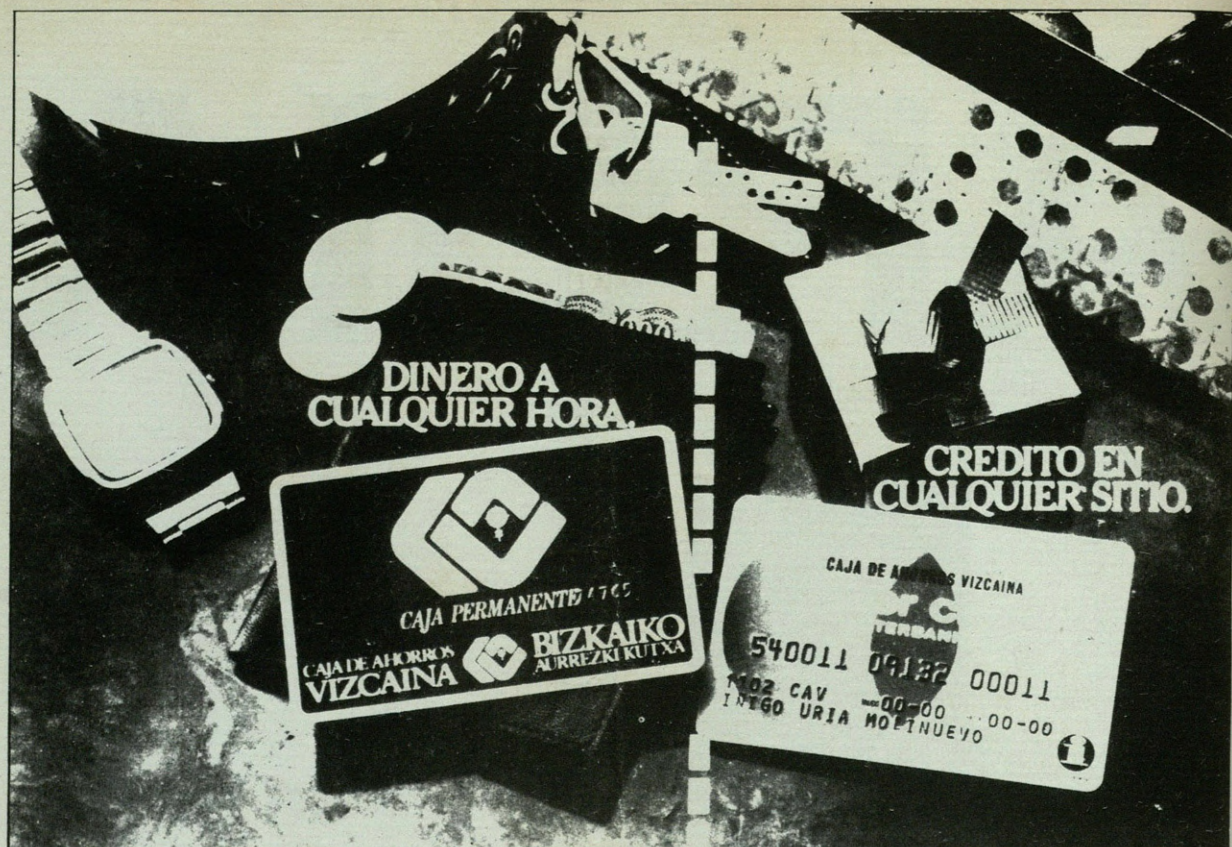

**BILBOKO
ARTEDER 81**

**Gaztelu, hamabost
urte Errealean**

Joxe Azurmendi: birreuskalduntzeari buruz.
Rafa Castellano: tarzanen bila
L. M. Bandres: garagardogintzaz

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txatel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekoak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai agentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik **NO-NAHI**, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honuntz ibiltzea ez da bakarrik eroso.

Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxeok

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako aseguru hain zuzen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

**CAJA DE AHORROS
VIZCAINA**

**BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA**

Esaera zaharren batek dioenez, hirugarrenean lortzen omen da bilatutakoa, baina Mitteranden kasuan laugarrenean izan da, azkenean garaile atera bait da Frantziako hauteskunde presidentzialetan. Hori dela eta, **HERRIAK ETA GIZONAK** saila gai horretara eskaini dugu, bere programa ekonomikoa, politikoa, eta batez ere Iparraldeko egungo egoeran izan dezakeen eragina aztertuz. Hala ere, legislatiboen bigarren bueltaren zain gelditu behar.

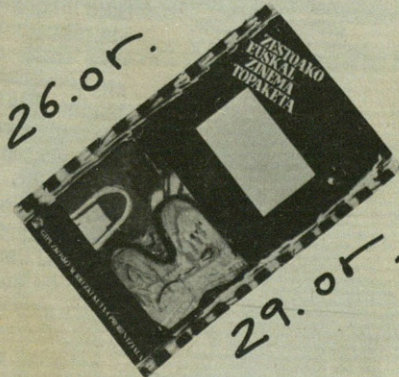
17. or.

9.11 or.

Joan den astean **ERREALeko** jokalaririk gazteenarekin genuen solasaldi polit bat, eta honetan ekipo hartako jokalaririk zaharrenarekin, **GAZTELUrekin**, izan dugu dagoeneko ekipoa uzteko dabilelarik. Aste honetakoa interesgarria da, batik bat, oroitzapenean galdutako detaile batzuk gogoratzeko eta inork ezagutzen ez dituen anekdota xeble batzuk ezagutzeko. Dena bergaratar ezagun honen ahotik.

Bi gai nagusi ageri dira **KULTUR SAILEAN**, biak euskal kulturari dagozkionak. Bata Bilbon eginberria den **ARTEDER'81** arte-azokari buruz, herri honetako plastikarako nolabaiteko lagungarri gerta daitekeelako; eta bestea, Zestoan ere ospatuberririk diren **ZINEMA TOPAKETAK** direla eta. Bi gertakizun kultural horiek hurbilek ezagutzeko aukera polita.

26. or.

29. or.

Asteroko lanean ia ia eskertu gabe ikusten ez dugun laguntza handi bat ematen digute, ez dago dudarik, gurekin maiz kolaboratzen duten izenek. Hala nola, **JOXE AZURMENDI**, **RAFAEL CASTELLANO** eta **L.M. BANDRES**. Noski beste batzuk ere badirela, baina hauexek dira, aste honetan dasta daitezkeenak, irakurleak dasta ditzakeenak. Artikulu bana.

23 or.
13 or.
31 or.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Koperatiba

Zuzendari kazetaria: Koldo San Julián

Erredakzioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Joxe Mari Ostolaza, Artaso.

Idazleak: K. Argiñano, «Astema», Balere Bakaikoa, «Beltza», Rafael Castellano, Carlos Donoso, Xabier Etxaniz, Jin Garrido, Mikel Hernán-

dez Abaitua, Felix Ibargutxi, Rufino Iraola, Julen Kalzada, Txema Larrea, Pello Lizarralde, «Mendiaga», «Murumendi», Mikel Nabarro, Xabier Portugal, Koldo San Julián, Joseba Sarrionandia, **TITIRITEROAK** (Enrike Amonarriz, Mikel Anza, El Bachiller Zalakain, Jokin Ansorena, Teresita Irastortza, Mikel Etxebeste, Josu Landa, Iñaki Uribe), «Txillar-degi», Jon Urrujolegi, «Xinaberri», Jesus Maria Zalakain.

Marrazkilariak: Antton Olariaga, Joxemi, Cote, Tororo, Rotu.

Argazkilariak: Luis Otaegi, Arturo, Txema Ormazabal.

Administrazioa: Iñaki ugarteburu, Pepi Zabaleta, Joxe Mari Ostolaza.

Moldiztegiak: Ortzadar Laborategia, Semi, Ernio.

D.L.: 80-1963

Helbidea: ARGIA Virgen del Carmen, z/g. Ramonenea etxea, behe. DONOSTIA-12

Telefona: 427786

HARPIDA SARIA

Barruan	2.500 pta.
Estatutik kanpo	3.500 pta.
Airez	5.400 pta.
Ale bakarra	75 Pta.

libera Jakingo duzuenen, bada
—ez badakizue, bada
garaia—, aldizkari hau Iparr
Euskal Herriko Ikastolen
Elkartearen (SEASKA) aldizkaria da, eta gure lagunen
gien bistan edukitzea baina
zitza seinala baldin baina
barrurago dagoena irakur
tzen hasiz gero, haiek dagoen
problematika izugarria
latzaz berehala oharatu
gara. Datu batzuk aski dira
nen ditugu horretaz jakin
tzeko: ikastolek ikasturteko
gastu orokorretan, ikasturteko
gurasoek ordaintzen duten
%32'5 festen eta jakin
bidez, %20 ongilean
tezt, eta soilik %13
tzio ofizialetatik. Baina
teak zein gora joan den
adierazten duen baina
moa. Ez dugu uste hori
iharduten duena
proiektu hori aurrera
ratzen saiatzen den

tuko da makina bat jende, bertigoak jota edo, mendietan ibiltzera edo hormetan eskalatzen auzartzen ez dena. Horien kontzientzia eta abentura nahia lasaitzeko ongi etor liteke PYRENAICA aldizkaria. Bere 122. zenbakira heldu delarik, itxura oso dotorea hartu du, eta mendiak eta eskaladak ikusteko aukera eder bat eskaintzen digu. Gainera hemengo ikuspegi batetatik. Pentsatzen dugu aldizkari honen publikoa garbi dagoela nondik etorriko den, zaila bait da harategi batetatik letxuga bat ateratzea. Baina posible da oraindik hor nonbait aldizkari hau ezagutzen ez duen mendigoizalerik gelditzea, eta horri zuzentzen diogu deia, ahalik eta azkarren bere orrialdeetara zuzen ditzan bere begiak.

I HARDUNAK

«EUSKARA BIDEAN», GAU ESKOLEN FESTA, HAZPARNEN MAIATZAREN 23AN.— Gau, Eskolak, Alfabetatze Euskalduntze Koordinakundearn barne den Iparraldeko elkarteak besta bat antolatu du aurtan. Bere izena «EUSKARA BIDEAN» izanen da, eta Maiatzaren 23an, larunbatarekin, Hazparnen egingen da. Bi zati nagusitan iraganden da: **IBILADIAK**, bost eskualde bakoitzetatik (Maule, Baiona, Hendaia, Sara eta Donibane Garazi) arratsalde hastapenean ibilaldi bat abiatuko da Hazparnera buruz, musika eta auto apainduz lagundurik, eskultura zati bat karreartuko duela. **ELGARRETARATZEA**, arratsaldeko seiretan, Hazparnen bost ibilaldiak biltzearekin, eskultura obra osoa muntatuko dugu. Gero harriaren inguruan mintzaldi eta bertsuak entzun ondoren, ezkerparetan, gau guzian bestak segituko du.

PYRENAICA, 122. zenbakia, 1981, 140 pta.

Mendizaletasuna herri onetan —Everesteko gailurra jo ondoren are gehiago mahiko hedatuta baldin badago ere, oraindik geldi-

EUSKAL KULTUR ATEA— LEHEN LOIOLA 1981.— Donostiako auzoa den Loiolan hitaleko 25etik 31era doan astean euskal kultur astea antolatuko dute bertako Gau Eskola, Ikastola etabar antolatzaile izanik. Hau da egitaraua:

astelehena 25: Hitzaldia: «Bertsolaritzaz», Xabier Amuriza.

asteartea 26: Hitzaldia: «Aintzinako Euskal Herriko biziaz», Agustin Azkarate.

asteazkena 27: Kontzertua: «Donostiako Kontserbatorioko Haize Instrumentu Taldea».

osteguna 28: Mahai ingurua: «Euskara Herriko Musika» eta ondoren J.A. Urbeltzen hitzaldia.

larunbata 30: «Umeen eguna», goizeko 11'30etan jokoak eta arratsaldeko 6etan Imanol Urbietta eta bere taldea.

igandea 31: goizeko 11'30etan «Danak» dantza taldearen irteera, eta 13etan bertso saio: Telleria, Peñagarikano eta Olalde.

Aste osoan zehar arratsaldeko 7etatik 9etara, «Euskal Arte Erakusketa» bat izango da jendeari zabaielik. Ekintza guztiak Aurrezki Kutxaren Aretoretan egingo dira.

5.F EUSKALDUN BAKOITZA izeneko kanpainaren ideia zabaldu du SEASKAK, Iparraldeko ikastolen diru defizita nolabait gaintzeko. Noski diru gehiago eman nahi izanez gero, eman daitekeela, badaezpada norbaitek kontrakoa pentsatu duen. Argibide gehiago nahi lituzkeenak, helbide honetara idatz dezala: SEASKA 8, rue Thiers 64.100 BAYONNE, eta telefono honetara hotsegin: (949) 59.10.53

25
maiatza
17-24

IKASTOLA

atzeritik ekarritako menua

Ez dakigu dagoeneko asper-
turik gaudelako edo gauza ber-
riek duten kutsu exotiko horrek
bultzatuta, gaurko honetan Eus-
kal Herriko mugetaz bestaldera
zuzenduko ditugu gure sukaldari
begiak, errezeta berrien bila.
Lehenengo platera, Belgikatik
datorkigu, MICHELENDAR
ERARA ZAINZURIAK (ESPA-
RRAGOAK): bigarrena, MUS-
KUILUAK MARINEL
ERARA, Frantziatik guregan-
tuta; eta azkena, TXAHAL
XANGARRA MILANDAR
ERARA, Italiatik.

michelendar erara zainzuriak

Michelen herria ospetsua da
bere zainzuri samur eta zapore-
tsuengatik. Hemen jarri dugun
errezeta hau ez da belgikatarra
bakarrik, Holandan ere erabil-
tzen bait da. Holandan ere izuga-
rrizko zainzuri ederrak lantzen
bait dira. Prestatzeko behar ditu-
zun jakiak hauek dira: kilo bat
zainzuri, gatza, azukrea, lau
arraultze eta berrehun gramu gu-
rin. Hona nola egin behar du-
zen: Mutur haritsuak ebaki eta
kontu handiarekin zuritu zainzu-
riak labana punta aldera zuzen-
duz. Puntak berak zuritu gabe
uzten direlarik.

Garbitu zainzuriak eta ur
ugarian jarri irakiten, bota gatza
eta azukre piska bat eta su txi-
kian irekin hogeit hamar
minutuz. Egosiak daude zainzu-
riaren erdialdea biguina gelditzen
denean. Uretatik atera, ondo xu-
katu eta aurretik berotua izango
dugun ontzi batetan ipini zainzuri
guztiak puntak alde berera zu-
zenduta daudela.

Hobe da zainzurientzat era-
biltzen diren ontzi bereziak era-
biltzea, zuloak eta guzti dituen
ontzi horietako bat. Ez bada po-
sible, zapi tolestatu batetan.

Saltsa egiteko lau arraultze
gogor ebaki txorrondilotan, gor-
de ezazue txorrondiloren bat edo
beste bukaeran hornitzeko. Xe-
hetu fin fin txorrondilak, urtu gu-
rina, bainan kontu izan ez dadin
gorritu, eta arrultze xehetuak
bertara bota. Zainzuriak saltsa
honekin busti ditzakezu edo
saltsa beste ontzi batetan atera.
Intzaur muskada haustu jakiaren
gainean eta zaporez irabaziko
dizu.

muskuiluak marinel erara

Beharko dituzu: lau kilo
muskuilu, perexil adar batzu,
apioa, azanario handi bat,
erramu bi hosto, goilarekada bat
piper ale xehetutakoa, ardo zuri
dezilitro bat, eta gurina.

Plater hau Normandiatik da-
torkigu. Muskuilu oso onak iza-
ten diren herria da hau eta. Fran-
tzian «moule», Inglesez «mou-
sile», Katalaneraz «mouscle»,
Latingo «muskulus»tik datoz,
eta bere esanahi «sagutxo» da.
Izan ere, hondartzan muskuilua
ikusiz sagu txiki baten antza du.

Prestatzeko era hau da: pe-
rexil, apio, purrua txiki-txiki
eginda, azanarioa txirrinolatan
moltuta, erramu hostoak eta pi-
per aleak kapa bat osatzen dutela
prestatu ontzi handi baten hon-
doan. Lehenik, gurinez igurtzia
izango duguna.

Garbitu muskuiluak ur itu-
rrian, alde batetara utziz beha-
tzez bultzatuz ondo ixten ez dire-
nak, eta oso pisutsuak direnak.

Jarri muskuiluak lehen esan
dugun kapa horren gainean. On-
tzia txikiegia baldin bada, mus-
kuilu guztiak batera egosteko,
barazki kapa bera erabil deza-
kegu alde desberdinetan mus-
kuilu guztiak egosteko.

Bota ardoa eta minutu ba-
tzuetaz egosi su bizian. Muskui-
luak jirabiratu guztiak ireki arte.

Atera muskuiluak eta ban-
deja batetan jarri. Irekin geldi-
tzen den ura minutu batzuek ge-
hiago eta muskuiluen gainetik
bota.

txahal sangarra milandar erara

Lau txuleta hezur eta muina-
rekin, gatza, piper hautsa, hirina,
hiru goilarekada gurin, hiru goila-
rekada olibako olio, azanarioa,
tipula, goilarekada bat prexil
xehetua, bi goilarekada tomate
purea, dezilitro bat ardo zuri, li-
moi azala eta baratzuri ale erdi
bat.

Egiteko era ondorengoa da:
errebozatu haragia, hirina, gatza
eta piper hautsaz; berotu gurin
eta olio, eta prejitu haragia, ber-
tan alde guztietatik gorritzen den
arte. Jaitsi sua, eta azanarioa
pusketan txikiturik bota. Tipula
eta prexila ere bai. Eta denbora
gehiagoz prejitzen eduki. Bota
gero tomate purea, limoi azala,
baratzuri alea, eta ardoa.

Estali kazuela batetan eta
dena egosi ordu batez. Piskanaka
piskanaka ur piska bat ainaditu.

Atera haragia kazuelatik,
irabaitu gelditzen den ur saltsa,
eta haragi gainetik isuri.

Osobukoa deitzen den jaki
hau Milandar sukaldaritzen jaki
oso ospetsua da. Horregatik hau
laguntzeko oso aproposa izango
da arroza edo espegatiak Hezur
barneko muina plater hone era-
karpenik handiena du. Horretaz
kubiertan muina hezurretik ater-
ratzeko goilaretxo bat ipini behar
da.

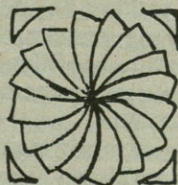
Pentsa restaurante batzue-
tan muinaren azkeneko apurrak
ere ateratzeko ziri oratz luze bat
jartzen dutela. Honi ironiaz Mi-
landarrek zerga-biltzailea dei-
tzen diotelarik

K. ARGINANO

ABEREN KLINIKA

Ordrearen probintziako kontseiluak abisatzen du:
Pantxoa Madínek, Dotore Beterinario, Klientei jakin
arazten die bere «Aberen Klinika» zabalik dagoela

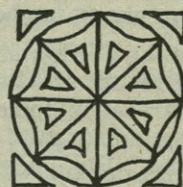
Hendaian 17 BD du General Leclerc
egun guziz 14 orenetatik -16 raino
eta 18 orenetatik -20 raino bainan igandean ez

urrutizkina: 0733(59) 202013

Clinica veterinaria
Pantxoa Madín-Doctor Veterinario
medicina y productos para animales
de compañía y toda clase de ganado

17 BD del General Leclerc -Hendaya (Francia)
todos los días excepto los domingos
de 14 a 16H. y 18 a 20H.

teléfono 0733(59) 202013

Izena
Nombre

Kalea
Calle

Herria
Población

ZK
N.º

Bizitza
Piso

Herrialdea
Provincia

ANAITASUNA

☐ Hamabostkaria. Urteko harpidetza: 1.500 pzta.
Publicación quincenal. Suscripción anual: 1.500 ptas.

ARGIA

☐ Astekaria. Urteko harpidetza: 2.500 pzta.
Publicación semanal. Suscripción anual: 2.500 ptas.

HERRIA

☐ Astekaria. Urteko harpidetza: 2.250 ptas.
Publicación semanal. Suscripción anual: 2.250 ptas.

Hartu nahi dut.
Deseo suscribirme a:

JAKIN

☐ Hiru hilabetekaria. Urteko harpidetza: 1.100 pzta.
Publicación trimestral. Suscripción anual: 1.100 ptas.

SASKI-NASKI

☐ Hilerokoa. Urteko harpidetza: 900 pzta.
Publicación mensual. Suscripción anual: 900 ptas.

X batez jar ezazu harpidetu nahi duzun aldizkaria.
Señale con una X la revista o revistas a las que quiera suscribirse.

Txartel hau bete eta gero bidal ezazu mesedez 495 posta kutxara, Bilbo, **PRENTSA EUSKARAZ** karta azalean jarri.
Una vez rellenado este boletín, envíelo, por favor, al apartado 495 de Bilbao, poniendo en el sobre **PRENTSA EUSKARAZ**.

ORDAINKETA MODUA: Harpidea hartzen duzun aldizkariak zurekin sartuko da harremanetan ordainketa modua jakin dezazun.

FORMA DE PAGO: Cada revista, a la que se suscriba, se pondrá en contacto con usted para darle a conocer sus formas de pago.

1

Francis Hughes.

FRANCIS HUGHES, IRA-KO BIGARREN PRESOA, GOSEZ HIL DA.— Bigarrenez dagoeneko, Ipar Irlandako kaleetan zehar latetan eta katxarroetan emandako kolpeez zabaldu zen berri tamalgarri hau, elurra ere sutan jartzen duen berri hau. Bobby Sand-ek baino gutxiago iraun du, eta bat batekotasuna edo dela medio, oihartzun txikiagoa izan du, baina Hughesen kasua bestearena bezain ikaragarria da: bere burua gosez hiltzen ikusten duenarena. Dudarik gabe, jasanezinezko zerbaitek bultzatu behar ditu delako pre-

soak halako ekintza batetara, lortu nahi dutena, ez bait da, zinez, efekto kolpe bat soilik. 59 egunetan bakarrik 25 urtetako bizitza bat moztera prest dagoenak—burutik sano baldin badago behintzat— ideiak oso garbi behar ditu izan.

Benetako adibide bat denentzat. Hemendik ziurtasunez baieztatu dezakegu behin betirako guztion gogoetan jarraituko direla bizirik Hughes eta Sands. Bi hauek bakarrik oraingoz, Goberno Inglesak kontrakoaren alde ez baditu kartak hartzen behintzat.

2

BOB MARLEY HIL DA, MINBIZIAK JOTA.— «Reggae» motako musikaren gailurrik altuena izan den Bob Marley Kantariak agur esan zion mundu honi, joan den igandean, Miami ospitale batetan. Aipatutako ospitalean egun batzuek ere

bazeramaten, eta burumuineko minbiziak jota, ia inor konturatu gabe, gure artean ihes egin du.

Bere diskak elemendu ustelkaitzak direnez hor baldin badaude ere, musikak gaur zinta beltz bat ipini du bere besoan doluminez.

3

DETENTZIOAK GERO ETA UGARIAGO.— Udaberrian perretxikuak ugaritzen diren gisara, detentzioei buruzko berriak ari dira gero eta gehiago gure belarrietara iristen. Eta gonbarazioak katxondeo itxura apur bat baldin badu ere, asuntua oso serioa da, gero eta serioagoa.

Bi detaile—beste askoren artean— daude detentzio horietan atentzioa deitzen dutenak.

Alde batetik, zein balio izan dezakeen erasoaldi honek praktikan; teoriarik lortu nahi dutena behintzat garbi baldin badago ere, bistan dago horrela zaila suertatuko zaiela asmo horietako ezer lortzea. Honek esan nahi du, beraz, badagoela hori beste norbaitekin edo zebaitekin kuntitu behar bat. Ez dakigu norekin, noski. Agian hainbeste aipa-

UDARAKO IKASTARO INTENTSIBOAK PRESTATZEN ARI.— Gipuzkoan, Uztai-lean eta Abuztuan zehar hamahiruren bat ikastaro egingo dira euskara ikasteko. Hauetatik hamar Euskalduntze Alfabetatze Koorodinakundeak antolatutakoak dira.

Urteetan zehar izan dituzten esperientziak aztertuz modu intentsiboz euskara ikasteak dituen abantailaz jabetu dira erakunde honetakoak. Aurrerantzean, beraz, ikastaro luze eta pausatutakoak alde batetara utzi gabe, modu intentsibo batez euskara ikasteko aukera eman nahi diote ikasi nahi duen edonori. Hauetan parte hartu nahi duenak, eta zehaztasun gehiago nahi dituenak AEKaren telefonora dei dezake, edo bertara joan.

Bestalde, ILAZKI euskaltegiak EUTGk eta ULIBARRI euskaltegiak ere, beren aldetik eratu dituzte ikastaroak; lehenengoak Alkizan, Leizan eta Zegaman; bigarrenak Donostian; eta hirugarrenak Arantzazun. Aukera ederra eskaintzen zaio ikasi nahi duenari, oraindik Bizkaiko AEKek prestatutakoak ez dakizkigularik.

tutako botere faktiko horietako batekin. Beste alde batetik, garbi dago ere jendearen artean izugarritzko psikosisa ari dela sortzen. Askok ikusten bait dute beren burua arriskutan, eta ez arrazoin gutxiz. Hori behintzat lortu dute, jendeak bere burua arriskutan ikustea. Dena dela, seguru hori soil-soilik ez dela bere azkenmuga izango.

REAL,

LA CALLEren 162. zenbakia:

Cuando yo era real aficionado al fútbol, la Real Sociedad era un equipo tan admirable como latoso. Dormía a sus enemigos. Echaba el cerrojo inventado por Benito Díaz y perfeccionado por Artigas y los contrarios se ponían verdes de tanto chutar contra la muralla infranqueable de los chicarrones del norte. Poco se entendía que la Real ejercía la resistencia nacional vasca por procedimientos apropiados a la época. Por aquellas fechas, los catalanes salvaban las palabras y los vascos salvaban la ética evitando que les metieran más goles que los humanamente imparables.

El cambio de los tiempos históricos significó un cambio de estrategia futbolística. La Real, paulatinamente, pasó al ataque. Luego murió Franco. Llegó la democracia y con ella Alonso y Zamora de centrocampistas, Idígoras y López Ufarte por las alas, Satrustegui de delantero centro; la autonomía, los «abertzales», demasiado para el personal, oigan.

La culminación de un proceso de recuperación de la iniciativa se produce en 1981, año que empieza bien para los vascos porque Tejero no consigue ulsterizarlos aunque intenten pasteurizarlos; son goles vascos los que vencen a la páfida Albión en Wembley y la Real Sociedad gana la liga a pesar de la irresistible ascensión del Real Madrid. Yo estoy contento porque en realidad lo que me gusta es el balompié, y digan lo que digan, juegan como jueguen, pamí la Real Sociedad sigue jugando al balompié.»

REAL,

CAMBIO 16en 492.
zenbakia

«En el intermedio y cuando el Sporting lograba empatar mercedamente, el general Sáenz de Santamaria, hincha del equipo de

Se endurece el cautiverio

TEJERO ACUSA AL GOBIERNO DE DARLE MALOS TRATOS

EL PAPUSen 365. zenbakia.

El Molinón, declaraba a CAMBIO 16: «Soy seguidor del Sporting, pero sobre todo del fútbol. Creo sinceramente que la Real se merece el título tanto como el Gijón, aunque este año se haya quedado rezagado. Coseguir el título es como un premio a la política llevada por estos clubs. No hay más que comparar el presupuesto de un jugador como el extremo izquierda del madrid, Cunningham, con el presupuesto de la Real o del Gijón» (...) «Mientras, en las tascas y bares de Oviedo los hinchas tanto asturianos como foráneos, comentaban su deseo de ver ganar a la Real»

REAL

EL PAPUSen 365.
zenbakia:

«Cuando se haga, con perspectiva, la historia de la España contemporánea habrá que registrar tan sólo —hasta 1981, al menos— dos únicos actos rupturistas: El 14 de Abril de 1931 y el

26 de abril de 1981. El 14 se proclamó la II República y el 26 el equipo de la Real Sociedad de San Sebastián se proclamó campeón de Liga. (...) La Real Sociedad de San Sebastián ha demostrado muchas cosas. Por ejemplo, que cabe romper los monopolios de los grandes —léase Real Madrid, Atlético de Madrid, Valencia o Barcelona, henchidos de millones y de estrellas— que no debe descartarse la recompensa para quienes trabajan con tesón y honestidad a pesar de la modestia y la marginación; que, en fin, el centralismo es más vulnerable de lo que parece.

Los imbéciles y los fachas —características muy semejantes— dirán que ha sido la ETA. A lo mejor, hasta alguno solicita que a la Real Sociedad se le aplique la ley antiterrorista o la ley de defensa de la democracia. Todo es posible en esta España de UCD. Pero nadie nos quitará el orgasmo de aquel gol, gol, gol de Zamora, que, después del 14 de Abril de 1931, ha devuelto al pueblo el orgullo de serlo».

mitterranden programa ekonomikoa

B.BAKAIKOA

Frantzia lehengo igandean gertatutako aldaketa politikoak zer ikusirik badauka ekonomia-
ren egoerarekin. Azken zazpi ur-
tetako Giscard-en jestio ekono-
mikoa ez da benetan txalogarria
izan, batipat beheko klase sozia-
lentzat, hauek nabaritu baitu-
tuzte, gehien bat, langabezia, in-
flazioa, seguritate eza eta era be-
rriko estatu liberal bateko ondo-
rio sozialak.

Frantziako estatuan orain
arte erabili den politika ekono-
miko, Mendebaleko beste estatu
gehienetan bezala, interbentzio-
nismo batetik lasatuago batetara

joan da. Hau da, Keynestar poli-
tika ekonomikoatik liberalago
batera, era honetan jabetza pri-
batua gutxiago ikuitua izan dela-
rik. Egungo empresa multina-
zionalei, ekonomi mailan domi-
natzaile direlarik, ez bait zaie
inondik ere estatuak eskua sar-
diezaiei, hauen mozkinak eta
boterea afektatuak geratuko bait
lirateke; berdin gertatzen da es-
tatuen artean sortzen diren ko-
mertziorako oztopoaz. Entre-
presa hauek merkatu libreak eta
zabalak behar dituzte eta hau es-
tatu neoliberal berma ditzake eta
ez interbentzionistak.

Beste aldetik, empresa
multinazional hauek eta beste as-
kok ere, lanpostuetatik langileak
botatzeko eskuak libre eduki
nahi dituzte, produkzio erak edo
prozesuak hobetzeko eta makina
pertsonaren orde ezartzeko,
produktibitateak gora egin de-
zan.

Gaurko industriaren egoe-
rak berreraketa sakon bat eska-
tzen du eta hori aurrera egiteko
makina eta langilearen arteko ga-
tazka, haren alde, kapitalistaren
alde noski, irten behar du, kapi-
tala garaile atera dadin sistema
gehiago irmotuaz.

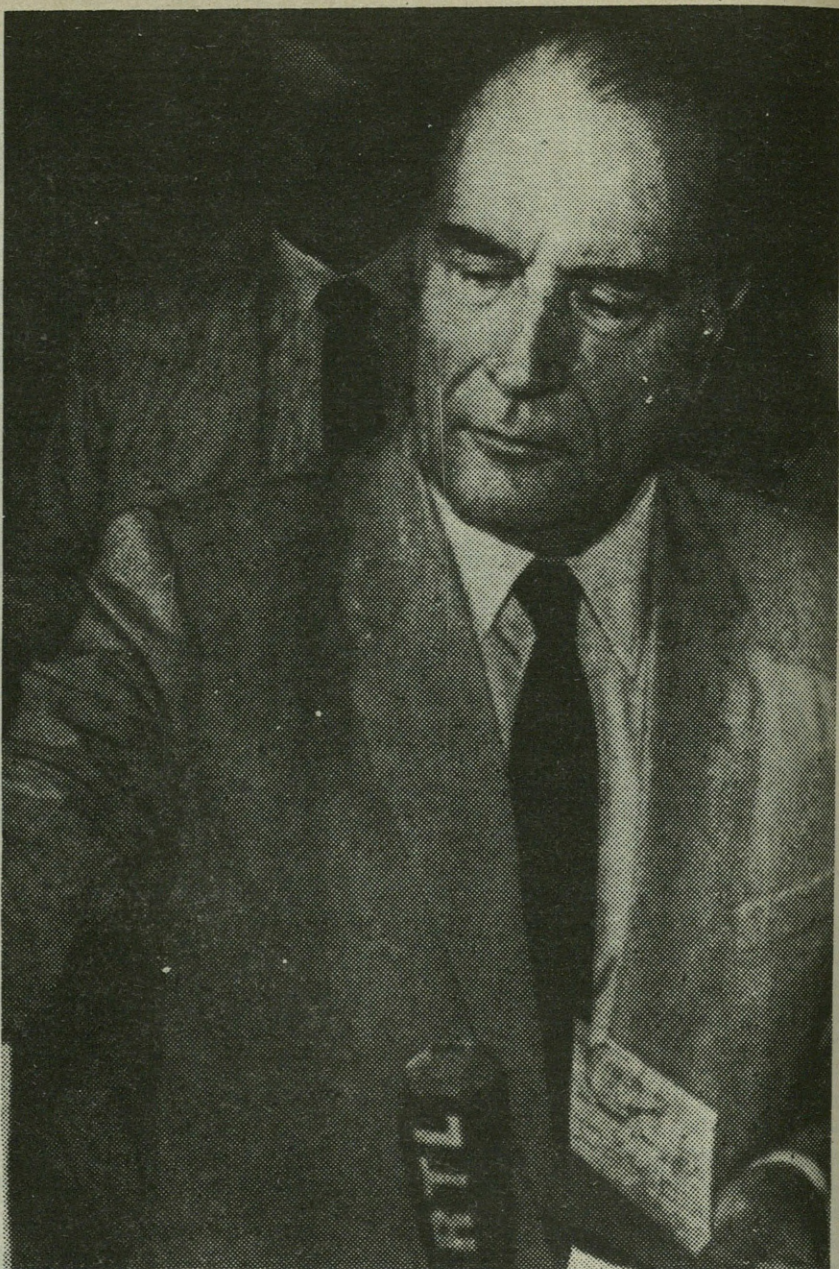
Keynesen teoria ekonomikoak sortua izanez gero, inoiz zailantzan ez da jarri, sistema kapitalista sendotzeko eta nolabait salbatzeko izan dela, era berean estatua ere indartu delarik. Alegia, kapitalismoa krisis gorrian zegoenean, 1929tik 1940ra, Keynesek irteera arrazionalak argitu eta erabili zituen, sistemaren ideologo garrantzitsuenetako bat bilakatu zelarik.

Orain berriz, garai batean eskuinaren politika kontsideratua zegoena ezkerak berea egiten ari da eta frogatzen du Mitterrand-en programa ekonomikoa, salbuespen batzuk eginda noski. Bestela, nork esan dezake Mitterrand jaunaren programa ekonomikoa Keynesengan oinarritua ez dagoela?.

Frantziako lehendakari berriaren asmo nagusienetako bat zera da, alegia, berari boza eman dioten egoera ekonomikoa, ahal den neurrian, konpontzen edo hobetzen saiatzea. Hau da, langabeentzat lanpostuak sortzea, bai lanik gabe daudenentzat, bai gazteak izanik oraindik lehen lanpostua aurkitu ez dutenentzat. Gero, langileen alokairuak eta pentsionisten diru sarrerak goratzea, hauen kontsumoa igo dadin, era berean eskari orokorrrak gora joko duelarik, gero produktzioa hazi dezan.

Beraz, langabeziari aurpegia emateko 250 mila lanpostu sortuko ditu kooperatiba eta lantoki kolektiboetan. Beste 150 mila lanpostu publiko sortzekotan da Sektore publikoan. Arlo honetan jarraituz, gazteak lana aurkitzeko posibilitateak hedatzeko asmoa era badauka, horretarako enpresei zama fiskalak arinduaz. Gainera, gazte jende honek bideak irekiagoak izan ditzan, 60 urtetan jubilatze adina ezartzekotan da, soldata osoa irabaziaz eta emakumeentzat 55 urtetara jaistea jubilatze adin hori, nahi badute behintzat, soldataren ehuneko 50 irabaziaz.

Mitterrand-ek Frantziako bankatxe, aseguru etxe handienak, botikak egiten dituzten laborategi handienak, e.a. nazionalizatzeakotan da, ez sozializatzeakotan noski. Gainera, egin ahal guztiak egiteakotan da asteko lanorduak 35 izaten denbora laburrean. Bere lehen gobernuaren

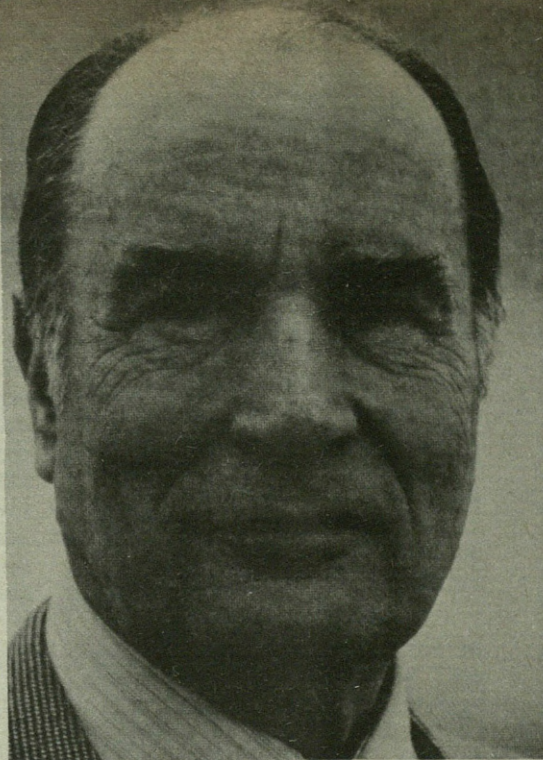

aurreneko urratsa alokairu minimoak eta behenetako pentsioak igotzea izango da.

Promes guzti hauek betetzen baditu ere, ez dago esaterik kapitalismoaren zutabeak ikuituko dituela, baina ez dago ukatzerik, egun emateko, oso trebeak eta aurrerakoia direla, batipat geure inguruak alderdi sozialistekin konpartzen badugu behintzat Mitterrand jaunarena, kapitalismoari kalte egin bait dezaiokie neurri handi batetan.

Programa honi ikusten zaion arazoa zera da, alegia gobernuak gastu handiak egin behar dituela nahi dituen xedeak lortzea nahi badu. Orduan, presupuestoa ber-

moldatu behar luke, gastu batzuk gutxituz, adibidez, defentsarenak eta hortik sortzen diren eszedenteak gizartearen beharretan erabili, bestela hola ez badu egiten inflazioa azeleratu besterik ez bait zaio egingo, estatuaren presupuestoak defizitarioak izan beharko dutelako. Hortik aparte, barneko produktuak ehuneko 3 baino gehiago igo behar ez badu eta gainera astean lana egiten diren orduak gutxitzen joan, nahiz oso poliki joan, langabezia oso labur eroriko da, aldiz kontutan izan inbertsio pribatuak ere ez duela gogo handirik izanen inbertsio berriak egiteko. Eta honek ere frenatuko duela lanpostu berrien sarrera.

mitterrand lehendakari

Mitterrand azkenik lehendakari suertatu da Frantziako hauteskundeetan. Bazen ordu, hirugarren aldiz da eta Mitterrand Frantziako lehendakari izateko hauteskundeen partaide bezala aurkezten dela. Giscardek ehuneko 47'9 boto lortu ditu, eta Mitterrandek ehuneko 52'1. Honen ezin dezake inork ezer funtsezko gertatu denik pentsa. Frantsesek Mitterranden aldeko botoa baino Giscarden aurkako izan dela diote. Bainan betiko pertsonak betiko tokietan ikustez asperturik gaudenon artean poza sortzen du berri honek. Nola ez.

Ezer funtsezko ez dela aldatzen diogu, eta hau bi arrazoin orokorrengatik, bata Mitterranden programak berak ez daudaleko ezer funtsezko aldatzeko asmorik. Sozial-Demokraziaren adar moderatuen programa besterik izan gabe, enpresa bartzuen nazionalizatzea da puntu horien artean garrantzizkoen agertzen dena, baina puntu honetan ere ekonomia estrukturala daudenean utziz. Banka mailan De Gaullek egin zituen nazionalizazioak osatzea bilatzen du besterik gabe. Eta industria entre-

presetan (informatika, aeronautika, etabar), aurrez pentsatu behar da Frantzian estatu moderno gehienetan bezala adar industrial garrantzizkoenetako enpresa handienak iadanik nazionalizaturik arkitzen direla. Honetan beste programa sozial-demokratetan bilatzen den eran, sistema aldatu gabe bere horretan utziz sistimaren administratzaile hobeagoak izatea besterik ez dela bilatzen. Honen erreflexu bezala ekonomia arloan handikien erantzuna arki dezakegu: boltsaren bidez bere tristura agertu badute ere, ez dute haserre biziz erantzun, eta badirudi kapitale ihesketa handirik ere ez dela espero.

Botoaren bidez demokrazia presidentzialista horretan irabazteak dakartzkien bete beharreko baldintzak derrigorrez osatu beharrak sortzen du bigarren arrazoina. Mitterranden ehuneko 53'1 hori aztertzerakoan garrantziko puntu bat hau izango litzaiteke: Mitterrandek ezkerreko botoekin bakarrik ez lukeela ehuneko 53'1 hori iritsiko. Horretarako, eskumar taldeko botoak iritsi zaizkiola. Hauteskunde hauen ondoren egiten diren

ohizko azterketak direla medio, badakigu Chiraci lehenengo bueltan botoa eman zietenetik ehuneko 16k eman diotela botoa Mitterrandi, eta proportzio are handiagoan lehenengo bueltan aurkeztu ziren bi kandidato gollista txikien botoetan.

Honetaz gainera, jakin beharra dago Mitterrandek arkitzen duen lehen oztopoa gainditzeko diputatuen nazional batzarrera deuseztu eta diputatuen hauteskunde berriak prestatu behar dituela. Orain dagoen batzarrean eskubiak duelako gehiengoa.

Hauteskunde berri honetan eta hauteskunde legea dela medio —ez da ahaztu behar hauteskunde legea De Gaullek egin dela eta honek ezkerak ahalik eta oztopo gehien izateko egin zuela halako legea—, ezkerak ehuneko 54tik ehuneko 55era behar du diputatuen artean gehiengoa ateratzeko, eta eskubiak ehuneko 45 edo 46. Hau biztanle gutxitako probintziek biztanle askotako probintzien adina aurkezten dutelako gertatzen da, eta jakina da hiri handi eta biztanle asko dituzten herrietan jendea aurrelariagoa gertatzen dela

—eta Frantzian ezkerak boto gehiago izaten dituela— herri errural eta biztanle gutxi dituztetan baino.

Guzti honek esan nahi du Mitterrandek batzar nazionala bere aldekoa izateko, orain atera dituenak baino boto gehiago beharko dituela. Bestetik, logikoa den eran, Chiracen botoak diputatu golistei joango zaizkiela pentsatzen bada, zaila da asmatzea nondik nora arki ditzakeen Mitterrandek diputatuen batzar nazionala ezker aldera bultzatzeko behar dituen botoak.

Eta diputatuen hauteskundeetan ez bada gehiengo hori lortzen oztopo franko izango ditu bere programa aurrera eramateko, eskubiar ala zentro-eskubiar diputatuekin akordio batetara iritsi beharko duelako, eta honek komunisten laguntza zalantzan jarri dezakeelako. Besterik ere gerta daiteke. Frantziako herriak lehendakari ezkertiar bat diputatuen batzar nazionale eskubiar baten aurka ez ikustearren, edo hainbeste urtetan galtzen ikusi eta gero ezkerak irabaztean sor daitekeen mogimendu baiezkor horrengatik lor dezake batzarrean ere gehien-goia, bainan hala ere, bere pausoak oso neurtuak izango ditu. Hori lortzeko egin behar dituen orekengatik.

Itxaropena ezin, bada, asko indartu.

Ipar Euskadikoentzat, abertzaleentzat behintzat, berri pozkarria gerta liteke. Mitterranden programaren barnean sartzen bait dira Ipar Euskal Herria batuko lukeen departamendua sortzea, eta euskararen laguntza eta ofizialtasuna ere. Dena dela, etz abertzale batzuen eritzien aurka Iparraldeak Giscard eman

dio botoa: 144.980 botoetatik 79.980 Giscardentzat izan dira, eta 64.626 Mitterrandentzat. Hala ere, datu hauek erakusten digutena orain dela zazpi urtetatik hona Iparraldean ezkerak zertxobait irabazi egin duela da. Ahaztu gabe oraingo honetan lehenengo aldiz lehendakari hauteskundeetan hemezortzi eta hogeitun bitartekoak botatu ahal izan dutela. Giscardek ehuneko 55 baino piska bat gehiago lortu du, eta Mitterrandek noski, ehuneko 45 baino zertxobait gutxiago. Zuberoan bakarrik irabazi du Mitterrandek ehuneko 53rekin, 5.678 boto lortzen zituela.

Errefuxiatuei begira egoera berehala aldatzea espero ez bada ere, seinale baiezkor batzuek agertzen dira Mitterrandek irabaztearekin. Batetatik, Mitterrandek Linazaren estradizioa dela eta, honen familiakoei esandakoa, hau da, bera garaile irtingo balitz, ez luketela Magdrilgo indarrek estradizioa lortuko. Bestetik, errefuxiatuen paporei buruz, hauen egoera normalizatzeko ahaleginak egingo zituela. Eta azkenik, irabazle jaldi eta hurrengo egunean Frantziako Partido Sozialistaren goi mailako zenbait agintarik esan zutenez ez da pentsatu behar Mitterrandekin estradizioen arazoa xehetuko zenik.

Ikusi beharko saltsa honetan zer opa digun gure saltsero berriak.

Behintzat kontsuelo mailan, eta azkeneko urte hauetan munduan zehar indarrek eskubiruntz zihozela ageri zen unean, Frantziako berri hau jendea oraindik zeharo erotu ez den seinale gerta daiteke. Beste itxaropenik gabe.

XEFE AGIRRE

tomas linaza

Giza Eskubideen Agiri Unibertsalako eritzi politikoen-gatik estatu batetatik bestera errefuxiatzera joaten denari babesa ematera behartzen ditu. Giza Eskubideen Agiri hau onartzen estatuak. Noski, onartze honen bete beharra ez dago inoren kontrolpean. Indar harremanek neurtzen dute osatean uko bakoitzean eta arazo bakoitzaren aurrean zein izango den gobernu baten edo bestearen erantzuna.

Egia esan ez da munduan sortu hainbeste aldarrikatu ondoren, hainbeste esanahi desberdinen defentsan erabili eta gero, bazterturik eta deusezturik agertu den agiririk.

Pentsa munduan egin diren astakeriarik handienak, ikus Vietnamko gerra edo Salvadorko gerra, agiri horri heldu nahian egin eta egiten direla.

Alajaina, libertatearen estatua inpasible eta zutik jarraitzen da, dagoen tokian egonda. Eta gu hemen. Eta Tomas Linazak paper horren itxaropen hutsean jarraitu behar balu, ez lukete bere zain eta gidarrek asko balioko.

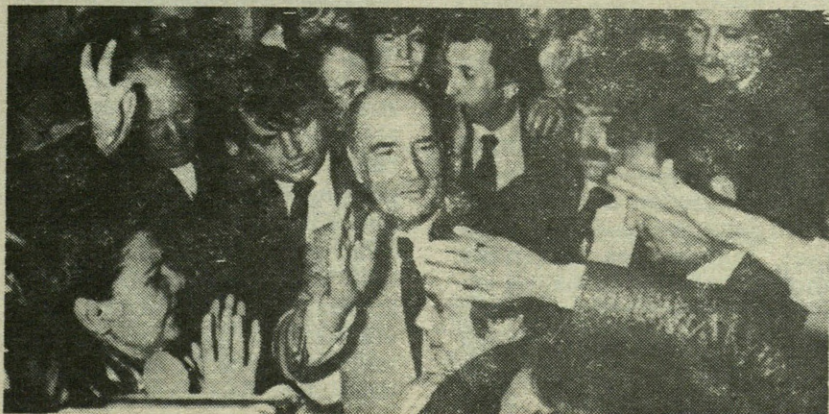
Indar harremanak aginduko du orain ere Frantziako gobernuak eta legeak —beharbada Mitterrand lehendakariarekin babes demokratikoak indarturik arki daitezke— Tomas Linaza torturara eraman ala ez erabakitzean.

Bai batzuek eta bai besteek arazoa hori dela bai baitakite.

Herri bat atzean duela jakiteak ez luke bere asmoa bakarrik indartuko, erabakiak hartu behar dituenak kontuz hartzera bultzatuko luke.

Tamalez batzuen bihotz emana besteen isiltasun interesatu eta konplizeetan lardaskatuko den beldur gara.

Bitartean, eta guk ere Giza Eskubideen Agiria eskutan dugula, errefuxiatuak Ipar Euskadin bizitzeko eskubidea defendatuko dugu. Gure nahia hala-koa delako eta guk ere irakurtzeko begiak baditugulako.

Lehenengo, Boinas Elosegin salakot gorri bat erosi nuen. Auzmendi beherapenetan, laméko sahariana bat. Eta oso merke balin eskupeta bat Sarasketaren postbalantze-likidaziotan. Prantzés petankalari galtzamatzaz jantzirik (modelo bukatzeko) Algeciraseraino joan nintzen, eta handik Tangerera eguneroko untzian. Argia Pressen administrazioa bigundu ondoren (idazlaritzan) goizetik goizera 40 Nagusiak sintonizatzeko gerturik nengoela esan nion, mehatxu gisa) seigarren eskuko Bi Zaldi bat lortu nuen Tunezen. Nire Bertako Gidalari itsua zen, baina esan behar dugu ere Bertako-Gidalarien artean bere sariak motzenak zirela. Ongi horniturik sartu egin ginen Basamortura: gordailua beterik, ura ontzian, maletegian lau asterentzat gatzatu-gailetak, eta bostehun balin kartutxualetan, badaezpada. Bertako-Gidalaria usnaiaz orientatzen bait zen, laister Tunezera berriz heldu ginen. Horregatik Bertako-Gidalariaren sudurrean pintza bat ipintzea erabaki nuen. Eta berriro Basamortura. Hamaika aldiz galdetu nion Aliri —Ali gidalariaren izena zen—, noruntz biratu behar genuen; baina azkenean Ali gorra zela bistakoa-etzarrikoa zen. Orduan, Urrun-Westeko zaldizkoek egiten duten bezala, bere askatasun asmora

gezurra!

RAFAEL CASTELLANO

tarzanen bila

laga nuen Bi Zaldia. Eta han zegoen palmera bakarraren aurka topo egin genuen. Ze ostikada. Hainbeste minik ez nuen hartu; baina Bertako-Gidalariak mint-

zoa galdu zuen. (Suspense izugarria! Nik ez nekien Tarzanen aiuria botatzen! Bertako-Gidalariak bakarrik ulu-gakoa zekien, eta orain mutua gelditu zan! Ertengo al gara Basamortutik? Bilatuko dugu Tarzanen hiria? Ali bi hanketatik kojua gertatuko al da? Kopa irabaziko al du Erreal Madriderik? Mintzoa berreskuratuko al du Alik? Escriva de Balaguerri hamahirugarren apostola bezala beatifikatuko al dute? Gose greban deklaratu al da Tejero?)

Ordu bat geroago, azarean aiuri desberdinak botatzen hasi nuen: «Uuuuooohioohioouuho-oo». «Aaaghaaaauaaghuaaghaa-uu». «Ighighiiighiuiuiigh», aihu egin nuen lau puntu kardinaletara. Baina inor ez zen etortzen. «Baawawaaaauouououuiiuh», ekin nuen. Alferrik. Ez nuen nahi amore eman, eta beste ohiuka batzuk botatu nituen Basamortura: «Meefeewweewwfeewweeiyyuyuy»; «Woomjuumwuoujhm»...

Azken oihuetako oihartzunak iraungi zirenean, mila hauntzek inguraturik geundela ohartu nintzen. Parka: ohartu ginen. Ali, gauza ezaditurik, batetan errenka joan zen hauntz baten bila (politenaren bila, egiazki). Horrela jakin nuen ze gauza funtzionatzen zuen, soilki, eta oso ongi gainera, Alien gorputzean. Horixe, bai.

Jatetxea

ALDANONDO

SAGARDOA — TXAKOLINA

DONOSTIA

Urrt. 412852

K. EUSKAL-HERRIA-6

transiziozko beste zinemaldi baten aurrean

Ez nuen publikoki ezer esateko asmorik bainan Donostiako Zinemaldiaren egoerak, dagoeneko Maiatzan gaudela, horretara bultzatu nau. Zenbait balorazio egin beharra dago Zinemaldiaren oraina eta hain ilun ageri den geroari buruz.

Batzorde Erretoreko partaide naizenez eta nire talde politikoaren, Herri Batasunaren, ordezkari bezala joan zen abenduan agertu nuen gure proposamena. Hartan 80ko zinemaldiak zer suposatu zuenaren azterketa zehatz eta luze baten ondorio bezala debatera agertzen genuen, gure ustez, zinemaldi berezi honen zinema munduari eta euskal kulturarentzat probetxugarri gertatzeko zein urrats eman behar liratekeen.

80. urtea debate antzeko zerbaitekin bukatu genuen. Hau garbi gelditu zen: PNVko ordezkariak gehiago bilatzen zuela Batzorde Erretorea aldatzea — honen partaide batzuek PNVren manipulazio eta kapitalizazioaren kontra ageri baitziren — zinemaldiak zein bereztasun edo zein karakteristika, zahar edo berri, behar zituenaren azterketarako baino.

Denbora galtze horretan iristen da Batzorde Erretorearen barnean egindako botaketa batetara, non konposaketa ez aldatzearen alde Auzo Elkartek, Zinema Elkartek, Erakusleak, Argazkilarien Elkartea, Asoziazio Artistikoa, Euskadiko Ezkerra eta Herri Batasuna ageri baitira. Aurka PNVko eta Komertzio Ganbarak eman zuten oza. Hara interesen bat etortzea!

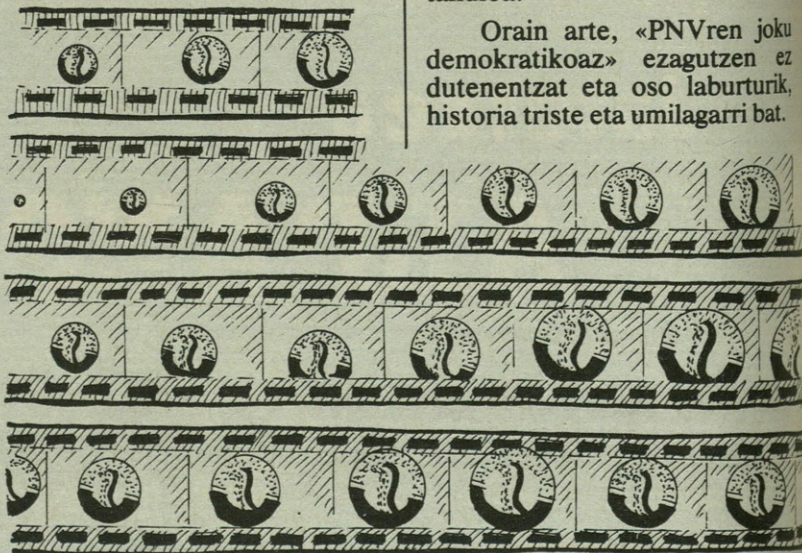
Argitu beharrean arkitzen naiz Batzorde Erretorean UCDK nahiz POSEK ez zutela ordezkariarik, alderdi bezala behintzat, nahiz eta beren interesak bertan egon ordezkaturik. Azken bilertara begirale bezala joan ziren, gehienen eritziz Udaletxean dauden talde guzien ordezkariak edukitzeak azkartasuna emango bailioke Batzorde Erretoreari. Bainan bi talde hauek bere ezjakintasuna agertarazi besterik ez zuten egin.

Bainan PNVri ez zitzaion gehiegi ajola Batzorde Erretorearen barnean zein erabaki hartzen zen. Bazekien jakin bere interesak inposa zitzakeen lekua Donostiako Udaletxea zela. Hau baita Zinemaldiaren jasotzaile juridikoa eta bezekien hor eskubi

eta sasiezker espainolaren ohizko laguntza eskuzabala izango zuela. Eta hala gertatu zen.

Zinemaldiaren permanentearen konposaketan Auzo Elkartetako ordezkariak bitan gutxitzen ziren, hirutatik batetara jaitsiz. Zinema Elkartekoak, bitatik batetara gutxitzen ziren. Gainera Udal Ordezkariak gehitu egiten ziren, bostetara pasatuz, Eusko Ikaskuntza, Eusko Filмотека, gobernu Baskongadoaren Kultur Saila, eta Kultur Ministeritza espainolaren ordezkariekin gehitzen zen. Kenketa egin, batuketa, bitatik zatitu, bat gehitu eta PNVren gehiengoak garrantzaturik dago iadanik. Eta hau dagoeneko historiak demostratu du: problemarik agertzen bada, Udaletxeak berriz gehiengo inposatuko du. Filme surrealista baten gaia zitekeen espektakulua.

Orain arte, «PNVren joku demokratikoaz» ezagutzen ez dutenentzat eta oso laburturik, historia triste eta umilagarri bat.

Herri Batasunak hasieratik egina zuen bere balorapena. Azkenik konposaketaren gai hau, icebergen antzera, parte bat besterik ez da, gai sakona izkutatzen duen punta.

Nik, pertsonalki, ez dut neure burua ez politikotzat ez zinema teknikotzat jotzen. Jakin ere, ez dakit garbi zergatik hautatu ninduten nagoen lekuan egoteko. Bainan aholkulari onak izatearen suertea daukat eta entzuten ere badakit. Hala beraz ari naiz ikasten.

Eta zentzu horretan saiatuko naiz neure ustez izebergaren punta horrek izkutatzen duen hori zer den salatzen.

PNVren eritziz Zinemaldi konpetitibo eta espezializatuaren maila galdu hura berreskuratu behar da eta bitartean 80ko Zinemaldi horren antzeko zerbaitekin, ahal dena hobetuz, asuntua iraun arazi, etabar, etabar...

Eta lehenengo gauza ez da kigu ezjakintasuna edo zinismoa izango ote den, edo biak batera agian.

Guretzat, eta hala jakinarazi genuen debaterako egin genuen aportazioan, A maila deituriko Zinemaldi batek FIAPFen baimena lortzeko zenbait ezagugarri bete behar ditu.

Lehenik Zinemaldi horrek eratzailea den herriko zinema industriaren publizitaterako balio behar du. Produktoreek beren negoziaketak egin ditzaten zinema azoka bat ere behar du izan, eta azkenik, eratzailea den herri edo hiriaren publizitatea eta izen onarentzat balio behar du.

Adibidez Canneskoak bere inguruko turismoa indartzeko balio du beste bi baldintza horiek ere ondo betetzen dituelarik. Berlingoa, berriz, kapitalismoak Sortaldeko herriei begira erabiltzen duen sozial sistimaren publizitate plataforma besterik ez da.

Guk uste dugu FIAPFek, publizitate plataforma bezala eta Mendebaldeko Europako zinema azoka bezala, Cannesekin aski duela. Baita filme mostra bezala, hori baita Donostiako Zinemaldia izango dena, beste zinemaldietan saritutako filmeak bilduz, eta elkartasunik gabeko desgrabaketa fiskala dela medio, hiritar donostiarrek bi hilabete-tako aurrerapenez ikusi ahal izan dezan, sarrera garestiagoak pagatuz eta artista, zuzendari, kazetari eta kritiko mordoska pagatuz, denak laugarren mailakoak direla, oporrak pasatzera etor daitezzen; dena erokada huts bat da. Hirurogei milioi dira eta dena PNVk bere egunoroko ezgaitasuna izkutatuz ahal izan dezan, «starletteko kolpe zinematografiko bidez» geure buruak engainatu ahal izan ditzan. Gehiegi.

Pentsatzen dut badela ordua ezagugarri bereziak izango dituen Zinemaldi bat lortzen hasiteko. Eta hori denon eginkizuna da, ahatik partehartzeko askoz ere eragingarriagoa eta demokratikoagoa zen aintzinako Batzorde Erretorearen konposaketa berreskuratu behar delarik.

Geronek Zinemaldi konpetitibo eta espezializatu bat eratzea proposatzen dugu, oinarrian zinemagile eta zinematografia berriei eskainita, Donostia zinemagile eta zinematografia berrien arteko emaitza eta bilketa lekua bilakatuz, Zinemaldiaren izen ona aprobetxatzea zinemagile berriak bultzatzeko, benetako eusko zinematografia bat posibiltzearren emaitza guztiekin aberasteko.

Asperturik gaude gure Zinemaldia Espainiak Donostian duen Zinemaldia izan dadin, Gobernu zentralak bere Zinemaldi moeta inposatu nahi izateaz (batez ere turismoari lagundu behar dio, bere ordaintzen balantza konpentsatzen laguntzeko, eta festiboa izan, baita friboloa ere...), zuzendariaren aukeraketan sartzeaz (Gortari ez dirudi Ministro Jaunaren oneritziaren jabe izan daitekeenik bainan Gasca Jauna bai...), infernua eta purgatorioaren artean aukeratzeko behartua, PNVren oneritzi-az, ez baitu azken honek 7 milioi horiek gabe gelditu (nahiz eta 25 eskatu), ezta filmeetarako desgrabapen fiskalik gabe ere.

Bada ordua donostiarrok zein moetatuko Zinemaldia nahi dugun esan dezagun, euskal kultura eta zinematografiarako zer-bait aportatuko duen Zinemaldi moeta bat egin dezagun eta Madrile eta Gasteizko asmoetatik zintzilik ez gaitzen egon, bi hauek, denena den bainan berriek administratzen duten diruaz Zinemaldia erosten baitute, multinazionalen interesei erantzuteko, beren klase kapitalistaren interesei erantzuteko.

DONOSTIA, 1981ko Maiatzak 6
Txus Congil

(Donostiako Udaletxearen zinegotzia HBren partetik eta Zinemaldiaren Permanentekoa)

irakurleak mintzo

sueziatik etorri zaigu...

Kaixo lagunok:

Agur urrutiko lur-
ralde hauetatikan.

Herritxo hau zeharo
iparaldean dago; ia Fin-
landiako mugan, Lulea-
tikan 35 Km. barru al-

dera. 30.000 inguru biz-
tanle ditu, eta militar he-
rria da. Alderdi hotzak
benetan neguan; aurten
oso hotza izan ez denik,
—35 inguraino jetxi da
termometrua. Urrutira
joan gabe, elurra egin
zuen joan zen igandean.
Bainan orain eguna oso
luzea denez eguzkitsua
ateratzen bada, pixka
bat epeltzen du. Eguzkia
goizeko ordubiak aldean
atera, eta hamarrak al-
dean izkututzen da,
baina gau guztian ez du
benetan iluntzen. He-
mendikan pare bat as-
tera hasiko da gauerdiko
eguzkia, eta bi hilabete
inguruko eguna izango

dugu. Diotenez, udara
oso beroa izan ohi da;
beroegia hemen izotz ar-
tean ohitutakoentzat,
+30 inguruko egunak
ugari izaten omen dira...

Hain urruti gaude-
nok gustora hartuko ge-
nuke zenbait informazio
labur; asteko Euskadiko
gertakizun garrantzit-

suenak, bai politika eta
bai kirolak; zerrendatxo
bat besterik ez bada. He-
men bakarrikan horko
atentatuaren berri ematen
dute irrati eta telebistan,
eta berdin egunkarietan,
edo eta Tejeroren gai-
nean zer bait, Dagens
Nyheter'ek zioen be-
zela, kartzelan lau iza-
rreko hotelean bezela
dagoela idatziz...

Beserik gabe, lagun
eta irakurle.

BODEN

JOSE ZINKUNEGIREN

OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Transportes

azkar

 s.a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOIAUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid,
Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda,
Murcia, Cartagena, Granada, Almería, San-
tander, Valladolid, Zamora, Palencia, Sala-
manca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz,
Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

Hernanirako bide nagusian,
ERBOGIA hauzoan

DONOSTIA

«Orduan oso diru gutxi irabazten zian jokalaria batek; klubak dirurik ez zeukaan eta zeukana ere guretzat izaten huen».

GAZTELU: historiak jarraitzen du

Joan den astean aipatu bezala, GAZTELU —Agustin Aranzabal Askasibar— delakoarekin egindako elkarrizketa argitaratzen dugu oraingo honetan. Telefonotik hotsegin genionean gure asmoa adierazteko, ez zigun inongo oztoporik jarri. Igande arratsalderako gelditu eta siesta egin ondoren gurekin hitzegitera. Bere etxean sartu garenean, saloian, txandar urdin batekin jantzita aurkitu dugu. Magnetofonia martxan jarri aurretik hizketan egon gara: «Oramaetxea eta Boronat hain ERREAL zaleak direnez, urrik egingo lukete lana» esan digu. «Oso bikote ona osatzen dute. Fisiko aldetik Boronat da jaun eta jabe Estatu mailan eta European ere...». Zerbeza bat aurrean, eta zigarroa piztu. Magnetofoiarekin hasterako gure elkarrizketa hikan hasi da. Naturalki, hasieran zegoen esan beharra zukan egin ondoren, gaian sartzearekin batera Bergarako hain berezia den euskalkian hasi zaigu hikan mintzo.

Bergarako baserri batetatik etorri zena, ilusioz beterik Donositant hamabost urte pasa ondoren Bergarara itzuliko da berriz bainan ez bakarrik noski, ezkondu eta bi haurrekin batera ERREALarekin denboraldi luze bat egin ondoren irabazitako azken ligaz, eta ilusio besterik ez zeukan zaku hutsa, era askotako lorpenez beterik.

GAZTELU

ARGIA.— Noiz hasi hintzen ERREALarekin jolasten?

GAZTELU.— Sesentaisei-sen uste diat izan zela. Egon hadi! Bai, seis-sietean izan huen.

ARGIA.— Lehen dibisioan noski...

GAZTELU.— Ez hor ere... 1966an SANSEN uste diat izan zela. Bai, tenporada bat egin nian eta gero ERREALarekin bigarren dibisioan. Bai, orduan ERREALa bigarren zegoen eta ni soldaduskara joan ninduen Irailean. Tenporada hasi eta ni soldadu kanpamentura Irailean joan eta Abenduan etorri. Orduan soldaduska bastante gaizki zegoen eta ez zigutean uzten entrenatzen. Badakik orduan ere kapitane batekin egin genian asuntoka nola edo hala konpondu. Haren bitartez, tranpa egin eta ateratzen ninduen kuarteleetik entrenatzera. Hamabost bat entrenamendu egin eta Andoni Elizondok, orduko entrenadoreak, Algecirasen sartu ninduen ekipoa

eta han jokatu nian lehen partidua. Kopako partidua huen eta han zero-zero egin genian eta Atotxan berriz bat eta zero irabazi. Hurrengo partidua huen... bai, Atotxan Obiedoren kontra. Hau izan zuen nere debuta etxean. Bat eta zero irabazi genian. Gero Logroñon eta irabazi. Berriz etxean... ez nauk gogoratzen zeinen kontra bainan irabazi... eta Rayo Vallecanoren kontra ere irabazi eta lehendabizikoak jarri. Hurrengo partidua Tenerifen jokatu behar eta han lesionatu egin ninduen... Hamabost egunetarako ligamento laterala izorratu, igeltsoa jarri eta nerezat tenporada hor bukatu huen. Hiru hilabete egin nizekian balaia ikuitu gabe. Gero badakik erre-kuperazioa eta... Behintzat urte hartan primera dibisiora igo gintuen.

ARGIA.— Andoni Elizondorekin beti?

GAZTELU.— Bai, hurrengo urtean, lehen dibisioan Andonirekin segitu genian eta pretenporada ongi egin eta lehengo partidutik titularra ibili ninduen. Bai primeran titular modura ibili ninduen.

ARGIA.— Nolakoa huen orduko giroa? Jokalarien artean...

GAZTELU.— Nik hemertzi urte nizekian. Badakik gaztea izan...

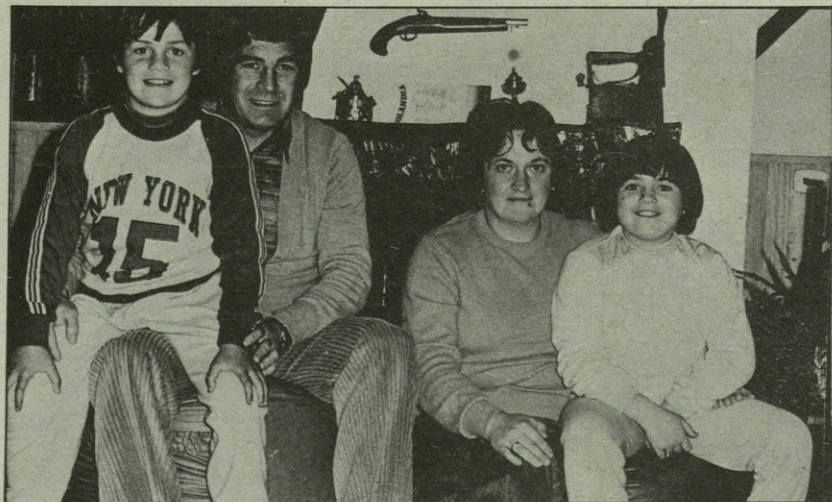
ARGIA.— Eta baserritarra gainera...

GAZTELU.— Ez, orduan jende asko zegoen ni bezalakoa alde horretatik. Ormaetxea, Lasa, Maiztegi, Katxo, Arregi, Iguaran... jo, jende oso jatorra huen. Orduan oso diru gutxi irabazten zian jokalaria batek; klubak dirurik ez zeukan eta zeukana ere guretzat izaten huen. Oso gutxi irabazten genian. Harelere, ardura gutxi horrekin. Garai hartan gure artean laguntasun handia zegoen eta horrek asko balio zian. Egia esan gero hainbeste diru sartu denean, gure artean lehen zegoen laguntasun hori... asko galdu duk. Orduan... jo. Begira, laguntasun horrek futbol zelaia barruan ere asko egiten dik. Asko laguntzen dik. Bat, neka-neka eginda zegoenean igual esango zioan beste bati: hi, horri segi izeaioak, nik ezin diat eta! Eta horrela. Gure artean oso ongi konpontzen gintuan. Gogoratzen nauk, zuek ere gogoratuko zarete, Urreisti... hura bate-tatik bestera ibiltzen huen gelditu gabe eta patidua bukaeretan zegoela. «Hi, Agustin, nereari segi izeaioak nik ezin diat eta!» Eta egiten genizkian erreleboak... en izango gaur bezala noski. Jendeak presio handia egiten dik...

GAZTELU.— Jendeak ikusten zian ekipoa nahiko merito zeukala lehen dibisioan mantentzearekin. Garbi ikusten huen hori.

ARGIA.— Gero, Andoni Elizondok utzi eta Segurolarekin hasi zineten...

GAZTELU.— Bai, Elizondo oso gogorra huen. Hark jokalarien kalitateak ikusi eta egiten zian lana. Badakik hark ikusten zian gure kalitate handienak indarra eta burruka egitea zirela eta horretan finkatzen zian dena. Eta horregatik mantetzen gintuen. Gu izan baginen fisikoki

ahul xamarrek... akabo! Gero Segurola sartu huen.

ARGIA.— Eta hi delantero zentro ibili hintzen...

GAZTELU.— Bai ordu arte kanpo erdian jokatzeko nian Arza-kekin, bainan atzean edo aurrean norbait faltatuz gero, ni jartzen ninduten. Beti zuloak tapatzen. Egia esan, ondo ibili nauk edozein lekutan; ez nian arrotz aurkitzen bat edo bestea. Andonik utzi zuenean, ekipoa nahiko jarrita zegoen. Itxurazko ekipoa huen.

ARGIA.— Eta zergatik utzi zian?

GAZTELU.— Nik uste diat aspertu egin zela. Badakik beti bat, lau edo bost urte pasa eta erretzen duk. Jendea ere aspertu egiten duk eta entrenadoreak pagatzen dik gehienetan. Dena dela, Andonik bazian beste gauza bat, beste arazoetaz ere, kezkatuta zegoela alegia. Eta Segurola garai hartan guretzat behintzat oso ideia aurreratuekin etorri huen. Entrenamen duak erabat aldatu zizkian: halterofilia, tensoreak, etabar. Eta behar-bada guk genuen formazioarekin ez zian asmatu. Jokatzeko segitu, eta gaizki. Orduan izan huen hori, delantero zentro falta eta ni jarri.

ARGIA.— (Eserita dago bainan ez da geldirik egoten. Zigarro bat —Winston— piztu du eta arnasa hartu ondoren berriz esandakoaren eremuetan miatzen hasten zaigu).

GAZTELU.— Sei bat partidu iraun zizkian Segurolak entrenatzen eta berriro Andoni jarri zuten eta lehengo metodoarekin berriro gora edo behintzat mantendu behinik behin. Artean, jende berria ere sartu egin huen: Sagasta, Aranbarri, Santamaria, Lema, Sein defuntua, Arakistain

eta SANSEtik zetorren jendeak ere oso ongi erantzun zuen.

ARGIA.— Orduan ez al zen Iriondo etorri?

GAZTELU.— Bai, eta horrekin etrenamenduak oso atseginak hituen. Xamurrak, beti baloiarekin eta teknikamente hobeto jarri gintuen. Nahiz eta askok uste behin adin bat ezindela ikasi, ni ez nago ados horretan. Beti Ansolarekin gogoratzen nauk. Hura oso deportista ona huen eta agindutakoa, sentidu guztiakin egiten zian. Horixe ikas daitekeela! Badakik haren-gatik, teknikoki deus ere ez zela esaten huen bainan hori ez duk egia. Hark ez zizkian txorradak egingo bainan balioa ere ez zian erraz galduko. Ez zioan erraz kontrakoari emango...

(Altxa eta hanka eskubiaz adierazten du esandakoa. bi besoak astindu ondoren esandakoa baieztatu nahiz «bakoitzak ahal duena» esan nahi balu bezala egiten digu keinu).

GAZTELU.— Gero, Amas, Silbestre, Urtiaga eta horiekin ekipo oso polita zegoen. Bai, futbolearen ere dextente, eta boskarekin edo gelditu gintuan.

ARGIA.— Eta hauekin ere mantentzen huen arreko giro hori?

GAZTELU.— Ez, egia esan bigarrenetik igo ginenean zegoen laguntasuna eta hori, molteltzen duk. Batzuk beste ekipoetatik zetozen bueltan eta gu baino zerbait gehiago irabazten zuten eta... gure artean ez huen izan arazorik bainan aurreko giroa ere galdu egin huen. Lehen, aste-lehenetan jai egiten genuenean, jokalariek batzuk elkarrekin joaten gintuan baserrira babak jatera: Orametxea, Mendiluze, Urreisti... eta gero ez huen horrelakorik gertatzen.. Ez zekiat...

ARGIA.— Hain giro ona zegoenean zuen artean euskaraz egiten al zenuten?

GAZTELU.— **ARGIA.**— Bai, orain baino gehiago dudarik gabe.

ARGIA.— Eta giro horren barruan egongo huen jokalariren bat...

GAZTELU.— Bai, Martinez ezin duk guretzat... Hark berotzen gintuen gu atope. Beti esaten ziguan : kanpo erditik datorrenak hegoa ikuituta ekarri behar dik, gero, nik errematea emango zioat! Laostra huen! (silioean mogitu egin da eta gorputza aurreruntz ekarrita beso eta esku eskubiarekin «laostra huen» esan eta «egurra» ematearena egin du. Haurtzaroan maisuek egunero egiten ziguten eta hain ongi betirako ikasi genuen keinu berezi hura). Gorriti eta, oso jende jatorra.

ARGIA.— Eta dirua noiz hasi huen...

GAZTELU.— Pentsa, Ormaetxea eta horiek hamar bat urtetan aritu futbolearen eta ez zekiat... orduko fitxak hogeita mila durotakoak izango hituen eta sol-

«Jendeak, ikusten zian ekipoak nahiko meritua zeukala lehen dibisioan mantentzearekin».

«Aurrean edo atzean norbait faltatuz gero, ni jartzen ninduten. Beti zuloak tapatzen. Ondo ibili nauk edozein lekutan».

datak, bost mila pezetatakoak hileko. Gero lehen dibisioan gehixeago huen bainan...

ARGIA.— Gainera orduan **ERREALA** Donositakoa huen bakarrik...

GAZTELU.— Bai, probintziatik oso jende gutxi etortzen huen Atotxara.

ARGIA.— Eta Euskadiko ekipoa...

GAZTELU.— Bai, gu kanpora joaten ginenean ez gintuzten euskalduntzat hartzen. Gu «los guipuzcoanos» gintuen eta ez «los vascos»; bilbotarrak hituen orduan Euskadiko ordezkariak. Orainberriz, gu ere bagaituk...

ARGIA.— Eta nolakoa huen bilbotarrekiko...

GAZTELU.— Begira, nik ez diat ezagutu lehenagoko giroa bainan ni hasi nintzenean, Bilbotarre irabaztea kristorena huen. Madridi irabaztea bezalaxe. Gero, hori ere aldatu egin duk. Batetatik, jendea ez duk lehen bezala ibiltzen eta bestetik... Euskal Herria ere ez. Orain, irabaztera joaten haiz bainan... publikoa ere, lehen elkarren aurka zegoena, orain beste era batetara zegok.

ARGIA.— Iribar eta Kortabarria ikurrinarekin atera zirenean...

GAZTELU.— Bai, horixe duk. Horrek asko lagundu dik bai.

ARGIA.— Aldakuntza handiak somatuko dituk bestela lehen eta orainaren artean noski.

GAZTELU.— Bai, handiak. Hasi hadi orduko prentsa, jendea... aztertzen. Diferentzia handiak zeudek. Orduan ez zegoen gaur egun dagoen presio sikologikoa. Begira ni 1971ean internazionala ninduen. Oso ongi nengoean, fisikoki batez ere. Indarra sobran sekula ez bainan ongi. Kubalak **FINLANDIA**ren kontra «defensa derecho» jarri ninduen eta...

ARGIA.— Izan hituen zurrumurruak, kanpora joan behar hintzela eta.

GAZTELU.— Bai, garai horretan hemen bezagoen horrelako zarata, Bartzelonak nahi ninduela alegia. Bainan ni txonkatiletik gaizki nengoean. bueno, zarata hori bazebilela, Italiara joan gintuen jokatzera **SUB 23** edo horiekin eta han lesionatu egin ninduen. Ordurako ni ez nebilean oso ongi bainan... tira. Ez omen huen gauza handirik, bainan lesionatu. Tarte horretan barzelonako kontu hori erditik zegoen eta badakik, askotan periodistak... behintzat **DICEN** edo errebista horretan —Cruiff fitxatzeko bait zegoen— nik egindako deklarazio batzuk agertu hituen: «Cruiff eta nerek, Barzelona Liga, Kopa eta Europako Txapeldun izango da». Horrelako zerbait huen. Bitartean ni izorratuta eta ez ninduen ondo jartzen eta hemen jendeak, «barzelonitis» neukala. Barrabiletaraino. Total, ostegun batetan ezkondu eta hurrengo astelehenean operatu txonkatiletik. Hamahiru hilabete egin ninduen izorratuta. Onenean, lesionatuta. Gero, Kubalak berriz **TXIPRE**ren kontra jarri ninduen eta hamar bat minutu jokatu nizekian. Egun horretan bertan, alaba jaio huen.

ARGIA.— Geroztik baduk korrika egiten duanean keinu...

GAZTELU.— Bai, nik ez diat exertxo ere sentitzen bainan gure amak askotan esaten zidak. Beraz ez haiz lehenengoa horisaten duena. Amak esaten zidaan: Agustin, oinez zoazela badaukazu ezker aldean zerbait! Ez zoaz ondo! Bai, askotan esan zidak errenarena egiten nuela.

ARGIA.— Orduan, denbora horretan kolpatuta...

GAZTELU.— Desesperatuta egon ninduen. Egia esan futbolbola uzteko zorian ibili ninduen, desmoralizatuta erabat.

ARGIA.— Orduan izango huen, Satrustegi eta, etorri zirenean, ez da?

GAZTELU.— Bai, Kortabarria, Satrustegi, Murillo, Oyarzabal, eske nik jende asko ikusi diat **ERREAL**etik pasa dena. Hauekin oso ekipa polita osatu huen.

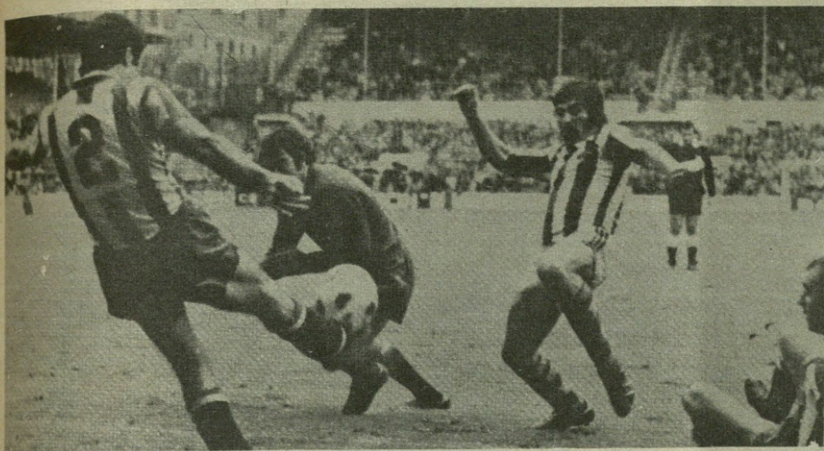
ARGIA.— Zuen arteko herremanak oso ezberdinak izango hituen...

GAZTELU.— Bai, bai. Klaro nerekin ibilitako jokalariguztiak... denek utzia zeukatean

«Orduko fitxak hogeita mila durotakoak izango hituen eta soldatak, bost mila pezetatakoak hileko»

«Kanpora joaten ginenean ez gintuzten euskalduntzat hartzen. Gu «los guipuzcoanos» eta bilbotarrak «los vascos»...

«ERREALa gaur egun ekipo handia duk eta horrek nahi eta ez sorrarazten dik kristoren fenomeno soziala».

«Futboleanean egin behar nuen guztia, egina zeukat».

«ERREALean fitatu; internazionala izan; omenaldia ere egin zidateen —ikurrinarena— eta aurten liga irabazi. Dena egina zeukat».

futbola eta... bueno Boronat gelditzen huen, baina ez zegoean aurreko girorik.

ARGIA.— Kanpoan ala barrenean?

GAZTELU.— Begira, ERREALa gaur egun ekipo handia duk eta horrek nahi eta ez sorrarazten dik kristoren fenomeno soziala. Prentsa, jendea, haurrak,... diru asko mugitzen duk inguruan. Gero gure arteko harremanak kondizio horietan zailak dituk. Hogeitabost lagun izan eta hamaika bakarrik jokatzek. Hori oso gogorra duk.

ARGIA.— Nekaturik edo asperturik?

GAZTELU.— Biak. Bate-tatik oso zigortuta negok; urte asko kolpe asko... Bestetik nik futboleanean egin behar nuen guztia, egina zeukat.

ARGIA.— Eta oraingo ala lehengo bestuariora? (Galdere entzun eta gorputza atzeruntz bota. Zerbeza esku ezkerrean hartu, trago bat egin eta mahainaren gainean utzi. Erantzuteko astia behar. Ideiak ordenatu eta adierazi nahi duena era ulerkor batetan esan nahi. Ez du ezer ere berrepikatu nahi.)

GAZTELU.— Buff. Oso diferentea duk. Begira anekdota batekin konprendituko duzue asuntua. Guk guere posibilitateak ikusi eta irabazi egin nahi. Horretarako mentalizatu egin behar eta pentsa halako batetan nola egin genuen mentalizazio hori: guata hartu eta gasolinaz busti; horri Martinezek su eman eta gu guztiok, ekipo osoa kaltzontzilotan buruan luma eta espinileretan kutxiloa ipini eta suaren inguruan bueltaka indioak bagina bezala oihuka: hauk garbitu behar dizkiagu... gu baino eskasagoak dituk.. jan behar dizkiagu... horrela. Orain gogoratu eta kristoren parrak egiten dizkiagu baina orduan serio, oso serio hartzen genian asuntua. Pentsa, bestuarioratik ateratzen gintuan zelaiera letxe batekin... gero, jekina, askotan galdu.

ARGIA.— Eta orduan, beharrezkoa izango huen...

GAZTELU.— Hori egitea? Ya lo creo, horixe baietz!

ARGIA.— Bazeudek beste anekdota batuzk, Gorriti-Gento eta Ormaetxea-Amancio...

GAZTELU.— Bai, Alberto huen horretan... artista. Jokalari bat lurrean aiaiaika eta Albertok

belarritik heldu, atzimur egin eta bestea oihuka hasten zenean Ormaetxeak harriduraz betetako aurpegiaz arbitroari: Baina zer du histeriko honek horrela kexatzeko? Hori erotuta dago!

Horrelakoak asko. Eta Ufarterekin, Atletico Madriden jokatzek zuen; extremo derecha huen Manzanaresean jokatzek genuenean eta partidu hasi aurretik Albertok abisua ematen zioen: hortik ibil hadi (Ormaetxearen alde ezkerre) eta hemendik ez pasa (eskubetik), bestela... jakin behar duk, Ormaetxea «ernia de disco» edo zeukala eta Ufarte hori oso pizkorra eta abila huen. Atotxara etorri zirenean. (orduan Marcel Domingo huen At. Madrideko entrenadorea) Albertok bie abisua; hemen —Donostian alegia—, ez hortik eta ez hemendik, ezker-eskubi bi aldeak seinalaturik. Ufarte, egun hartan ez huen. Attxara etorri zirenean. (orduan Marcel Domingo huen At. Madrideko entrenadorea) Albertok bie abisua; entrenadoreari ahoa ez irikitzeko Madriden ez zuela itxi eta Ufarteri berriz: hemen —Donostian alegia—, ez hortik eta ez hemendik, ezker-eskubi bi aldeak seinalaturik. Ufarte, egun hartan ez huen asko arrimatu hara. Alberto kristoren kasta huen...!

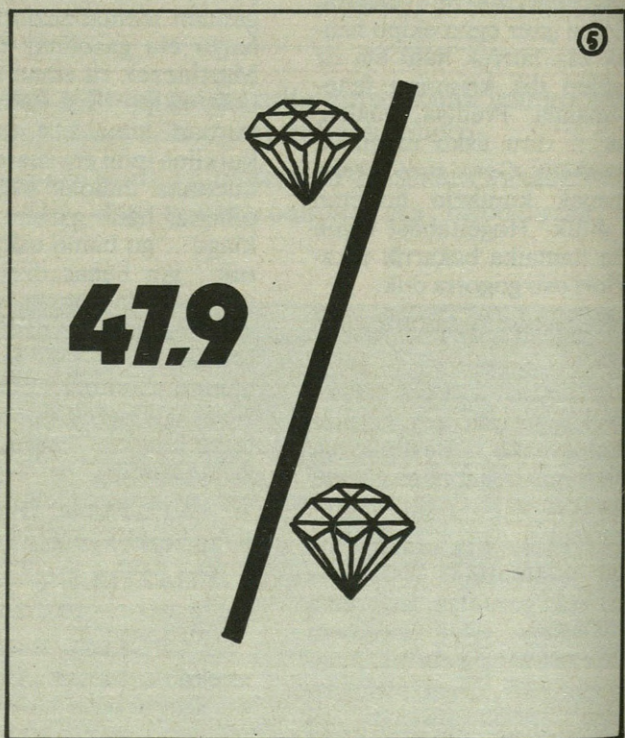
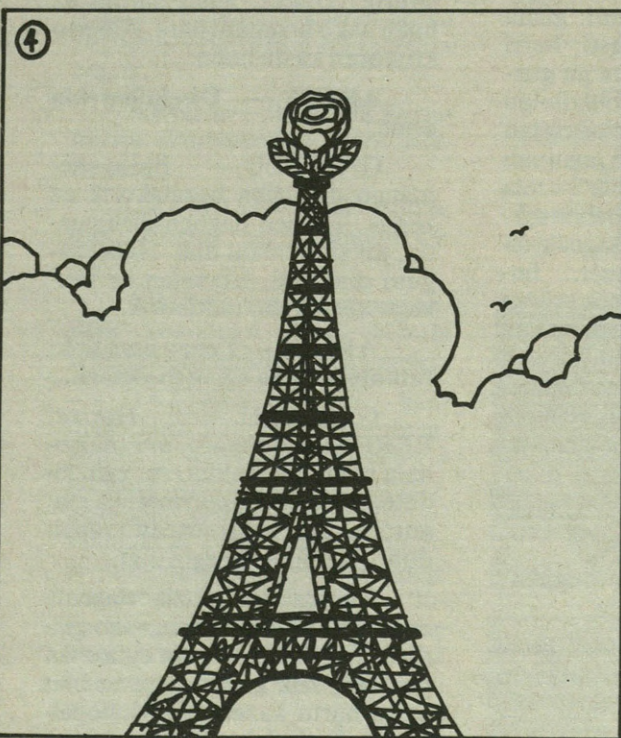
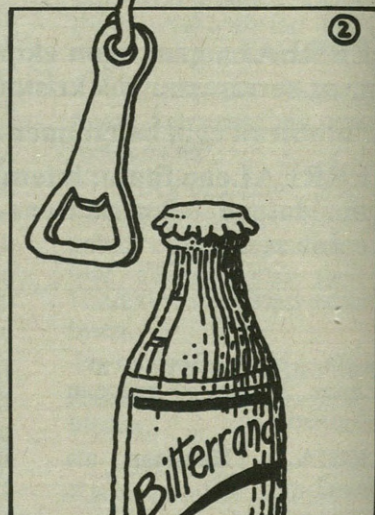
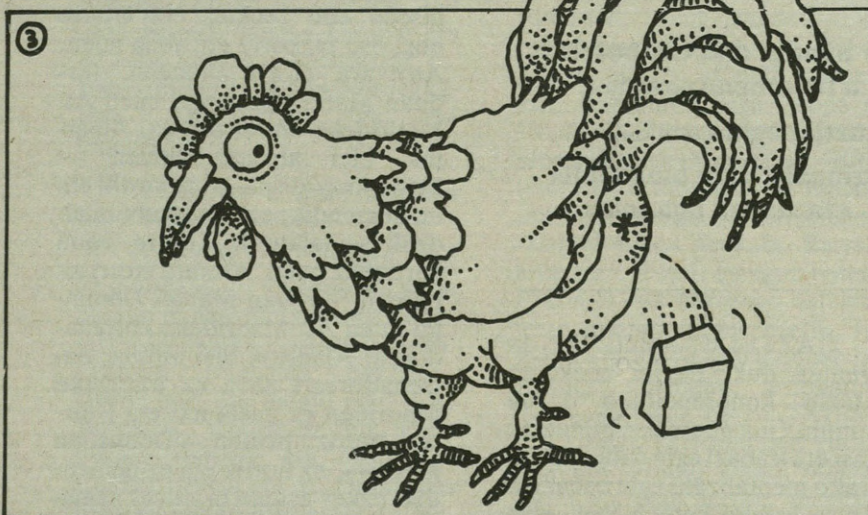
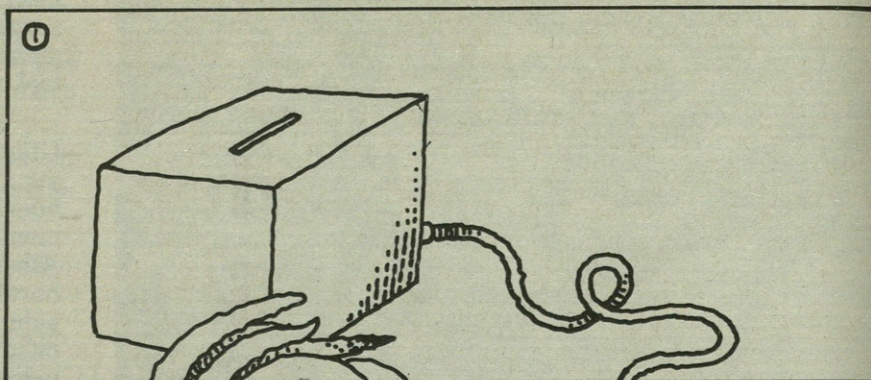
ARGIA.— Direktibarekin ondo?

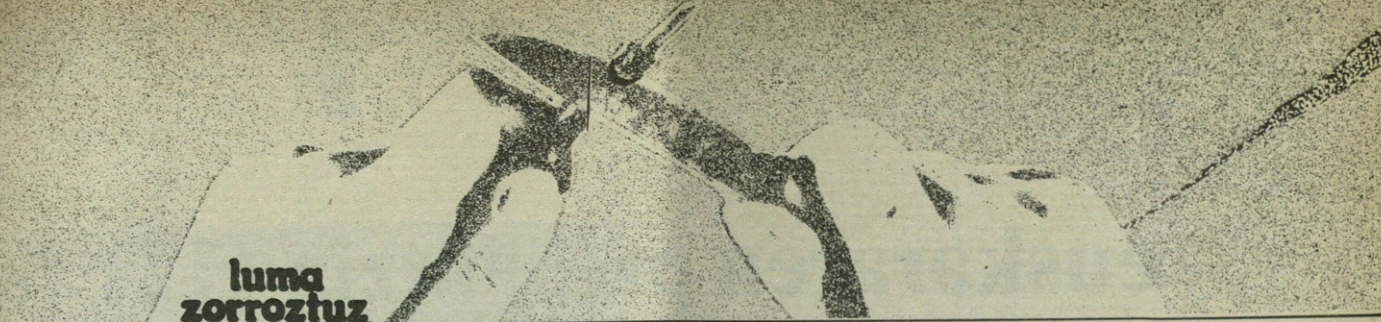
GAZTELU.— Bai, hemengo direktiba bezalakorik ez zegok. Hemen dagoen diru guztia, jokalarientzat duk. Hala eza-gutu diat beti. Horretan ez zeukagu kexatzeko motiborik.

ARGIA.— Lehen esan duk, futboleanean dena egina daukaala...

GAZTELU.— Horixe! ERREALean fitxatu, internazionala izan, omenaldia ere, egin zidatean, badakik ikurrinarena eta; aurten, azkeneko urtean txapel-dun... dena, dena egin diat.

Egindakoaz pozik dagoela nabaritzen zaio. Gauza asko gelditzen da kaseteanean eta egia esan gu ere pozik geratu gara ez bait gaitu hartu kazetari profesional-tzat. Futbolak sortzen duen errentatik at bizi garela konturatu da.

**luma
zorroztu**

birreuskaldundu: euskal gizarte txikitua berritu

JOXE AZURMENDI

Euskalduna euskararen alde dago (dagoenean), bere hizkuntza horixe duelako eta beste gabe. Nahikoa arrazoi da.

Euskaltzalearen kasua konplikatuagoa da. Arrazoi politikoengatik izan liteke, baina ez beti: beti ditu, ordea, arrazoi kulturalak. Haren planteamendu espezifikoak ere kulturalak dira berez.

Uste dut bi posizio horiek ulertzeko gaur ez dagoela problemarik. Egon izan da lehenago, unibertsalismo faltso baten poderioz: Unamunok uste zuen euskara hizkuntza sekundarioa dela eta euskaldunek hobe zutela euskara baztertu; gerra aurreko sozialistek eta komunistek hizkuntza unibertsal bakar baten utopia kultibatzen zuten eta euskarari eutsi nahiari ez zioten ikusten sentidorik. Baina hizkuntza nagusi eta sekundarioen teoria horiek eta unibertsalismo utopiko haiek, ridikulo samar gertatzen dira gaur.

Hizkuntz arazoa gaur gehien-gehienbat giza eskubideen aldetik planteatzen delako ere, posizio horietan ez dago problemarik: denok oso humanistak eta demokratikak eta konprentsiiboak gara eta bere mintzairan mintzatzeko eskubidea ez diogu inori ukatu nahi. Egin dezala, nahi badu («ahal badu», esango zuen besteak).

Baina eskubide izateak ez du esan nahi sentidorik izatea. Errosarioa erreztatzen egun osoa pasatzeko eskubidea badaukat, baina jende askorentzat ez dauka sentidorik. Euskara zaintzeak ere jende askorentzat ez dauka

Hasierako bi posizio horiek euskara bere horretan kontsideratzen dute: kontserbatu egin nahi dute, dagoena zaindu, landu, babestu. Dagoena, beti ere.

Problemak, nik uste, euskara zabaldu nahi denean hasten dira: Bilbo edo Tafalla birreuskalduntzeko asmoarekin.

Hemen, izan ere, eskubideen arrazoia alderantziz aplikatzen da: gaztelania nagusitu den tokian nagusi uztearen alde. Eta arrazoipide kulturalistei ere kultatik ateratzen zaie tiroa: hizkuntzak gure izpiritua, nortasuna, moldatzen badu etc., lehen euskaldunak erdalduntzea bezain gaiztoa litzateke orain erdaldunok atzera euskalduntzea, etab. Arrazoipide demokratiko-humanista edo kulturalista horiekin badirudi oraingo status quo haxeu betikotu beste erremedioirik ez legokeela. Badakigu, ordea, de fakto situazio inposible bat besterik ez litzatekeela hori izango. Eta zirti-zart noizpait soluzio definitibo bat aurkitu beharko litzatekeela, euskararen ala erdararen alde.

Arrazoi historikoek ere ez digute enpatea desgiten: lurralde horietan lehenago euskaraz egiten omen zela, eta gobernuen, elizaren, klase nagusien presioz galdu dela, etab. Bai, lehenago paganoak ere baginen, kapusai beltzak jantzita ibiltzen omen ginen, azkon bana eskue-tan, kobazuloetan bizitzen ginen..., eta zer? Etxeetan edanura, hozkailuak, argindarra edukitzera ere, Gobernuen, elizaren eta klase nagusien makina bat presio artean heldu gara. Historian ezer ez da presio gabe

XVIII. mendean euskara gehiago egiten omen zela Irui-nean bertan, dato kultural eta historiko polita da: baina gero-rako politikariek oinarritzeko datoak berak apenas balio du. Datoak ez dira datoak besterik, ez printzipioak.

Lehenari ez, baina uste dut azken finean geroari begira bakarrik legitima litekeela politikoki Euskadi birreuskalduntzeko programa. Etorkizunari begira. Eta projektu global baten barruan: ez euskararen arazoa isolatuz, euskararena beste arazoetatik aparte utziz. Alegia, projektu sozial orokor batetan: Euskadi osoa komunitate berregin eta solidare bezala burutu nahi duen projektu global batetan. Joanak joan, geroa da politikaz irabazi nahi dena.

Eskubide zapalduak, errepresioak, behiala euskaldunak omen ziren eta orain ez diren herria, ez dakit nongo euskal hondarrak topografian, Tuteran lehenago euskalduna ote zen ala ez, etab-etab. gabiltza beti, beti aspaldiko denborei begira. Zenbait jende asper-asper egiteko ere bai bait da, hemen historiakaleak garren arren. Planteamendu egiaz politiko batetan, ordea, iraganak adina pisu eta gehiago geroak eduki behar luke. Euskadi euskaldun, solidare, libre baten projektu globalak. Ez da bestegatik, Euskadi birreuskaldundu nahi badugu. Ez dugu birreuskaltu nahi, noizpait euskalduna izan omen zelako, afizio arkeologiko eta restaurazionista hutsez, eliza eta gaztelu zaharrak restauratzen diren moduan. Bururatzen dugun projektu sozialean, euskara bakarrik ez, baina euskara ere in-

euskararen presentzia (12)

PASAIAKO UDALA

 BIZIKIDETZA-AGIRIA
 CERTIFICADO DE CONVIVENCIA

 PASAIA HIRIKO UDAL TXIT PRESTUAREN ALKATE-LEHENDAKARI JAUNA.
 EL ALCALDE-PRESIDENTE DEL M. I. AYUNTAMIENTO DE LA VILLA DE PASAIA.

 NEUK ZIURTATUA: Datoko egunez eta nire aurrean
 lekuko en informazioa praktikatu da ondorengoari buruz.

 CERTIFICO: Que en el día de la fecha y ante mí
 Autoridad se ha practicado información testifical sobre

D.	jauna/andrea
titular del D. N. I. número	zenbakidun N. A. N.aren jabea
Lekukoak / Testigos	jauna/andrea
titular del D. N. I. número	zenbakidun N. A. N.aren jabea
eta / y D.	jauna/andrea
titular del D. N. I. número	zenbakidun N. A. N.aren jabea
biak adinez nagusiak eta hiri honetan bizi direnak,	ambos mayores de edad y domiciliados en esta villa.

 Aitortzen dute ezagutzen dutela eskatzailea, honen bizi-
 lekua hauxe delarik.

Declaran que conocen al solicitante, domiciliado en

eta egia dela honen

y que les consta que su(s)

 etxe berean bizi dutela, honen kontura, ez du(t)ela lanik
 egiten bere(n)tzat ez inorentzat eta inolako bizibiderik ez
 du(t)ela.

 habitat(n) en el mismo hogar, vive(n) a sus expensas, no tra-
 baja(n) por cuenta propia ni ajena y carece(n) de medios de
 vida propios.

 Eta Aseguro Sozialako onurak bere(n)genezako zehazta-
 sun hau frogatua gera dadin, ziurtapen hau ematen dut Pa-
 saia, mila bederatzirehun eta larogelitako

 Y para que puede acreditarse esta circunstancia en la
 obtención de los beneficios de la Seguridad Social, expido
 la presente certificación en Pasaia, a

.....renan.

de de mil novecientos ochenta

y

Tinbre eta zizetatik salbuetsia.

Exento de timbres y derechos.

BIZIKIDETZA-AGIRIA. Gaurko idazki honekin, Udaletxeetan asko erabiltzen diren idazkien sail bati ekin nahi diogu. Ohikeriaren indarra handia izaten da eta Udaletxe gehienetan erdara hutsean ematen dira oraindik ere idazkiak.

Ez da batere erraza izan idazki ofizial bihurri hauek bi hizkuntzatan jartzea. Lan hau Euskal Gobernuak jadanik egina eduki behar zuen, idazki ofizial bezala Udaletxe guztietara banatuz. Ez du egin eta, dirudienez, oraingoz ez du egiteko asmorik. Baldin badu ere, ez du, behintzat aditzera eman. Badu, nahi badu, euskarari buruz zerbait seriozki egiten hasteko garaia.

Idazki hauek ez dira denen gustokoak izango. Halere, abaiapuntu bezala onak gerta daitezke. Ofizialak eta hobeak agertu arte eta alferrik zai egon gabe, hasi berauekin Udaletxeetako giroa euskaldunagotzen.

Azkenik, eskerrik beroenak UZEIri eta Donostiako Udaletxeke itzultzaileei, lan honetan prestatu didaten laguntzagatik.

JON URRUJULEGI

zine ma

THE BLUE LAGOON

(laku urdina)

XABIER E.

Bi ume itsasontzi bat urperatzen denean salbatzen dira, eta biak bakarrik, neska bildurtia eta mutil ausartia, irla batean bizi dira. Paradisuari bizi dira, denetatik dute, janari ugari, edari nahiko ta zuhaitzetatik

hartutako sokez eta kanaberaz eginda etxe eder bar. Irlaren beste aldean «gizon txarra» dago. Ez dute hara joan behar, eta tanborra entzuten duten bakoitzean beldur-kuriositate sentzazio bat izango dute.

Piskanaka, ume horiek gazte bihurtzen dira; jokoak aldatzen dituzte, eta mila arazo sortzen zaizkie (zergatik mutilak ileak dituen hantketan, neska zauritua omen dago hilero odola botatzen duelako, nekari ez zaio gustatzen besta bera begira egotea,...). Ez dakite zergatik gertatzen zaien hori eta ulerezin horrek haserretzen ditu elkar aurka, edozein gauzagatik istiluak sortzen dira. Neskak «bere gauzak» ditu eta mutilak ere «gauza bat egiten du hori mugituz». Azkenean neska gaisorik jartzen da eta larritasun egoera horrek dena konpontzen du —ia ia dena zeren, neskak ez dakite nola baina tripako mina izango du eta bederatziz hilabete gero haur bat—. Bukatzeko txiripaz libratzen dira hirurak, umea, ama ta aita, eta salbatuko dituzte.

Ikusten denez ipuin bat da eta zenbait alditan barregarria —gure sexualideologiarekin ikusita—, baina hala ta guztiz ez du benetan sakontzen arazoan. Nola sortzen da sexualitate gazteetan?, Zergatik istilu horiek?. Kontutak hartzen badugu ez dutela inolako eraginik, orduan nola uler dezakegu gazteen jokaera? Ez dakite ez zergatik duten ilea, ez kanpaia jotzea gaizki edo ondo dagoen, ezta ere emakumeek hilabetero menstruzioa dutela, ea; orduan nola esplikatzen da «kasualki» gizarte honetan —gu bizi garen gizartean— «gaizki» dagoena edo «gauza petsonalak» dire-

nak horrela jotzea eta besteei inportantziarik ez ematea. Ez da estudiantu benetan horrelako egoera batean zer egingo zuten bi gaztek, nola sortuko ziren bien arteko harreman sexualak —naturalki mutilak kanpaia jotzen badu, orduan zergatik ez da gauza bera gertatzen neskarekiko harremanekin?. Pelikula polita da —paisaia ezin politagoa— baina hori, sakondu gabe, axalean gelditu da. Gaia oso interesgarria izango litza-teke beste modu batera eratua izango balitz.

Teknika aldetik aipagarria argazkia da; Nestor Almendros «Days of Heaven» edo «Zeruaren egunak» filmeko argazkizuzendaria izan zena eta 1978an oscarra irabazi zuena. Pelikularen zuzendaria Randal Kleiser da eta aktoreak —biak oso politak, onak, eta nola ez! ilehoriak, noski— Christopher Atkins eta Brooke Shields.

Paisaia arestian esan dudana bezala ezin politagoa; Fiji irletan egindako pelikula honetan agertzen diren paisaiak benetan ikusgarriak dira; eguzkia sartzen, arrain mota guztietakoak, loreak zer esanik ez, itsaso zabala, gaueko ilargia eta izarrrak itsasoan isladaturik, eta aktoreak aparte, irlan erreka, laku urdina eta zenbait arbol eta lore mota.

Beraz ikusteko pelikula bat, ikusteko eta kito esaten duen mezurik ez baita —nere ustez— inondik agertzen.

ARTEA

ekain haitzulotik bilboko arteder 81-ra

APALATEGI BEGIRISTAIN Joxemartin

Esan da anitz, eta gehiago esan behar da, Arteder 81 erakusketa internazionalaz. Badu Herri honek, arteaz bezala beste gizarteko alderditan, internazionalki mintzatzeko gaitasunik. Herri honek etxeratu ditzaite etxeokak. Etorrijoan eta joan-etorri honetan sendotu da Herri hau aspaldi aspalditik, eta bideari ez dio uko

egin, adibidez, Arteder 81 mamitu, agertu eta burutu duenean.

Orain dela denbora gutxi esaten zidan doktore Beltran arkeologo eta humanista ospetsuak (Zaragozako Unibertsitateko bere katedran) euskaldunon arteari buruz gauza ezinahantzia, bestalde oso ezaguna jakintsu eta kulturdunen artean etxean eta kan-

poan: «Los caballos de la cueva de Ekain, en Guipúzcoa, constituyen una de las maravillas más importantes del arte rupestre prehistórico, hasta ahora conocido, en todo el mundo» (1981-Maiatza).

Ez noa inori berea kentzea, gutiestea eta zapaltzea. Gurea ezagutzea, agerraraztea eta zabaltzea da nere asmoa tenore honetan aritzean.

Arteder 81, Herri honek antolatu, bizi eta eman du denen aurrean. Kanpoari asko zor izan dio agertaldiak, Basileakoari, Pariskoari eta abarrerri. Baina, guk bestengandik hartuz gainera, orain badaki edonork gure gandik ere hartu duela kanpoak. Hori da, nere irudiko, agerraldi artistikoaren orijinaltasunaren alderdi azpimarragarrienetarikoa: kanpoaren premian den Herri honek, bere premian utzi du kanpoa. Beraz, ez da norgehika, elkarlaguntza baizik, aurrerapenaren giltzarria. Ekaindik Arteder 81ra, zubi handia urteetan eta ekintzetan, eta batipat jokabidean: kanpoaren premian gaude, eta gure premian uzten dugu kanpoa.

Arteder 81 buruz ohar batzu ematera noa. Geroago, bertako artistatariko bateaz orituko naiz. Berarekin ari banai, zergatik ote da? Onena delako? Ala...? Ai ez! Onena, denon ametsa da! Baina, ez da eguneroko ogia kontu hori. Beste kriterio batek gidatu nau aukeraketara, zientzilaria gida-tzen dituen alegia: nik artista hau, beste batzuren artean, aukeratu dut, euskal artea eta artea aztertzeke gaur egun, gure herrian eta atzerrian. Ezagutzean datza kritikalariaren balioa. Eza-

gutzen duena aberatsagoa ala ezaberatsagoa izango da. Zientziaren zat edozein ikuspegi berri, edozein datu berri, da jakinmingarri. Berdin artean ere: edozein alderdi artistiko, txikiena izan arren, da beharrezko arteparadisurako. Gero, edo aldeberean, edo, gehienetan?, artekomertzioaldea dago, zientziakomertzioaldea dagoen bezalaxe. Baina holaxe da gizaproduktzioa, ezin da bat ikusi bestea ez ikustekotan, egunik gabeko gabik edo bestalde ez den bezalaxe. Baina analisian gabiltzanean, ahal da zatiketa egin, mugatu, gaba edo egurra aukeratu, artista bat edo beste bat hartu.

arteder 81, orohar, zenbait ohar

Arrakasta

Bai! Bai! Lehenengo aldiz egin delako. Bere antzeko beste batzu, oso gutxi, egin direlako orain arte: Basilea, Paris... Antolamendu ahaltsun handia daukagula adierazi delako. Gure artearen alderdi internazionala internazionalagotu delako. Arte internazionalaren eskola bilakatu delako gure Herri hau. Abar eta abar, oraindik. Eta, gainera, edo lehen lehenik, gure Herria herriagoketa egin duelako, herriagoketa sendo eta astunaren ardatzarekin bat egin duelarik Arteder 81-ek eta euskal nahiz atzeritar artegintzak. Denon premian da Herri hau, eta artisten laguntza moeta hau litzaiteke artista taldeak eman liezaiokeen laguntzik espezifikoa. Herri honi eman dio bultzada handia artista taldeak, eta beroni, bere eguneroko arteminetan, hatsa ematen dio hark.

Hutsune teknikoak

Artista atzeritar gehiago behar zen oraindik agerraldian. Internazionaltasunaren eskakizuna da hori. Oztupoak izango zirela horetarako? Dudik ez!. Premia azaldu nahi dut hemen dixe, eta lan horretan parte zuzena hartu dutenei datorrengorako laguntza eman.

Montaje aldetik, standak ongi zeuden. Tetxua edo sapaia behar zen, ordea, estali apainduz. Dirua behar zela? Eta lehen aldiz zela? Bai! Halere, lan hori egin behar dugu beste batean. Arteerakusketa «arte» gutxikin!, maiz sarri gertatzen dena da hori, eta espāñolek ederki diote esaera horretan: «En casa del herrero,...»

Argiak! Artista indibidualen argiak hobeagotu beharra dago. Artista indibidual eta ezindibidualekin mintzatzerakoan, argia aukeran ez dutela izan haietariko batzuek esaten zidaten askok. Hemen ere, dirua arazoa agertzen zaigula pentsatzea ez da gauza gaxa.

Egun gutxi agerretarako! Hau bai, oso gutxi: sei eguntxo. Zenbat lagun bertara ezin joanik, gelditu ote da egun gutxitxo izan delako horretarako! Antolatzaileei galdetzekoa da zergatik hori, logikaren bidez bakarrik, beste arazo edo hutsegite tekniko batzu bezala ikustea, zaila gertatzen bait zaigu.

Katalogoa. Hemen ere lehenxeago esandakoa diogu: arterakusketa «arte» gutxikin! Zer bada? Azala margotuta, «mamia» itzalduta, beltzurian. Zenbat arte lan erdibidean gelditu da

kolore ezagatik! Ikus bestela Basilea eta Parisko Artederreko katalogoak, eta hori ikusteko hauk ikusi beharrik ere ez dago. Nahikoa da pentsatzea, kolorearen premia antzemateko.

Hizkuntza! Hementxe bai euskal artistei eta arteaz loturaren bat duteneni esan behar zaiela Herri honekin zorretan daudela hizkuntza mailan. Hizkuntza bera ere komunikabide eta artebide bezala erabili behar dute artistek eta artista ondokoek. Eta artistantzat, oro har, zera diot: artearen «azala» (koloreak, formak, temak,...) euskalduna izan arren, «mamia» ez dela euskaldunduta tamaiñu berean (kolore erabilketan, forma eta materiale arteko enkajea, materiale aukeraketan, artezko lanen izendaketan,...). Herria bizi, sentitu, maitatu, sufritu, gozatu behar da: eta hor herri alderdi bat asko falta da, bere hizkuntza. Bakoitzak deza-

keen beste baino gehago ezin du, baina Herri honen denok dezakegunaren premia du, eta hor bada hutsunik artisten artean ere.

Alde onak

Ekaindik Arteder 81-raino etortzea. Eta nolako alde ona izan da hori!

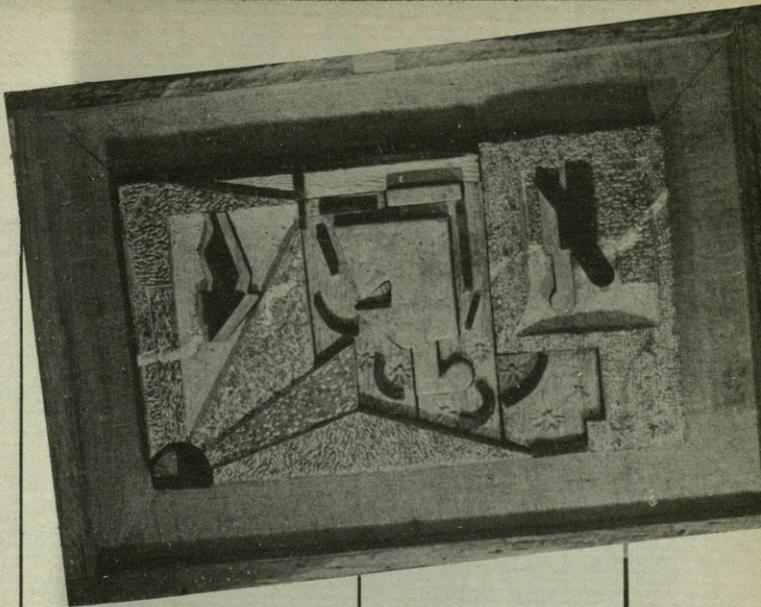
Herri honen herritazuna azpimarkatu du Arteder 81-ek

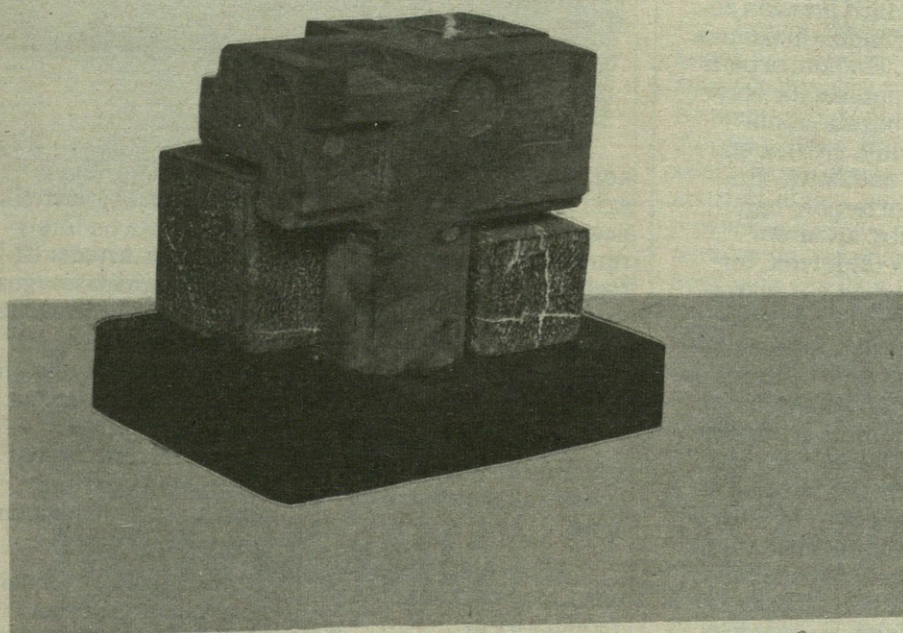
Katalogo jakinga-

rria agertu du. Eta nola gelditu ote dira aurretik, bitartean eta ondoren sortu diren Arteder 81-i buruzko agiri moeta guztiak? Hori antolatzaileen erantzuna da.

Diru aldetik, eta ofizialdea eman dutenena. Lan ederra izan da hauena ere. Eta zenbat jaso ote dute bertatik heuren ere? Ahaleginen saria!

Europako artemundutar batzuen artean euskal artemunduko lagun batzen presentzia,

gazteena azpimarkatuko nuke besteei ez bezala lagungarri gertatuko zitzaielako. Arte gaztea artista gazte hauena! Artista gazteak plaza europarrera urten dira, asko eta asko lehengo aldiz. Herri honen ahaltsun internazionalaren froga ederra Arteder 81, arlo honetantxe ere.

lertxundi, materiale naturalaren eskultore

Beronen berri askotan eman dut: Deian, Eginen eta irratietan. Berarekin asko ikasi dut artegintzan eta euskal plastikan. Kritikariak aberastuko du, bai!, artista eta bere artelana,

batipat, bere ezaugarriak ezagutu eta sintesian lez idatziz eta mintzamenaz jendeari ezaguarazterakoan. Baina, esperiantziak erakutsita, zera diot ere: zenbat eta zenbat ikasten duen artistaren eskolan kritikariak: arte ideia arloan, teknika arloan, Zenbat eta zenbat kritika egiten da kritikatu nahi denetik at, kritikagaia ezagutze ez delako, asmatu baidiz. Horregatik, artista askori entzun diot kritikarietako duten haserrea, «ezjakinak» direlako arte kritika moldatzerakoan! Gezurra badirodi ere, nik, kritikari bat bezala, baietz diet artistari hauei. Eta hemen ere, elkarlaneko zerbait dago, hori besterik ez

dagoela esan barik.

Atzerriko eta etxeko kritikariak batzuekin mintzatu naiz, Arteder 81 aldian, Lertxundi bizkaitar eskultore gazteari buruz: Marrodanekin, Parisko Louisekin, Madrilgo Juana Mordoko ardura-dunetariako batekin, eta abarrekin. Eta zer diote?

Lertxundirengan gauza berria non dagoela esango genuke? Ba, materiale naturalaren erabilpenean, antolamenduan: egurra (haritza, gaztaña, gehienbat, eta maila txikiagoan, arkatzia eta bestatzu), harria (Mutrikuko Miruaitzeko harrobikoa, Markinako Santa Eufemiakoa, Ereñokoa...) eta burnia

(gure talerretakoa). Honetaz askotan galderak egin dizkiot artistari, eta erantzunak askotan ere argitaratu ditut. Nahikoa du irakurleak, adibidez, Egin, 1979-VIII-1 (14. orrialdea) berrirakurtzea, Lertxundik, egin nion elkarriketan, hiru materiale hauetaz esaten zidana dioguna ulertzeko. Bertatik aipamen labur hau itzaldutako ditut ondoan:

«Artegintzan gutxi sartu da egurra, ez da larregi erabili. Bestalde, materiale hau zen moltetako gaietariako bat gure baserritan.»

«Etxean harri aberatsa daukagula uste dut.»

Burdina «askoz ere hobeto aprobetxatu dela esango nuke. Hor daude lekuko bezala gure errementariak.»

Artederren bost eskultura zituen Lertxundik. Eta horietako bat hemen ikusi ahal da, argazkietariako batetan. Lan hau da «Lurretik Argitara; Lertxundiren eskulturgintza» (Ikus: DEIA, 1980-V-24-12. orrialdea) artikuluan aipatzen nuen Bizkaiko Aurrezki Kutxak aurtan eman dion bekaren barenan egiten ari den bildumako eskultoretariako bat. Eskulturararen izena: «Gizona Noiz Gizon», eta bere hiru materiale naturalaz egina, moldatua, erditua dago.

Erakusketa internazionalaren plazan dugu artista gazte hau ere. Hor burukatzen jakin dezala, eta Herri honek, berari bezala besteei, laguntza eman dakiola. Trukean, zer? Herri honetatik ari dadila, mundu zabalera begiak eta eskuak luzatuz, bere lana mundukoa izateko eta munduarentzat bilakatzeko.

zinema

zeztoako V
topaketa:

euskal zinemari irekita dagoen atea

XABIER PORTUGAL

Oharra.— Behingoz behintzat joan dedila aurrez nire oharpena. Neuk filme bat aurkeztu nuelako, ez naizela pertsona egokiena besteei buruz zerbait esateko pentsa dezake norbaitek. Ez dakit justifikapen hau beharrezkoa den ala ez, baina euskal prentsaren egoera kontutan hartuz kanpikeria horiek alde batera utzi behar ditugu, ene ustez. Bestalde, topaketa hauek, txapelketa ez direlarik, objektibo xamar izateko ahalmena ematen didate, inongo interesik defenditu gabe.

Euskal zinemari buruz mintzatzeak, Euskadiko eta euskararen egoera kontutan hartu gabe, abstrakzio mailan mugitzea suposa lezake. Horregatik Zestoako Topaketa honek euskal zinemari irekitzen dion

ateak ez du merezi komunikabideen aletik izan duen hain arrakasta txikia, egia baldin bada euskal kultura norbaiti interesatzen eta kezkatzen zaiola behintzat. Are gutxiago zinemak euskararen normalizatorako dadukan garrantzia ikusirik.

Herriari gero erantzun jator bat exijitzeak zinismo izugarri bat adierazten du. Erruaren oinarria ez ote da ba egongo herri txiki batean horrelako topaketa bat ospatzean? Gauza bera gertatuko litzateke Donostian ospatuko baltz, ohizko Aurrezki Kutxen kultur aretoetan? Engainatzen ari ote gara gauza hauek jendeari axola zaizkiola pentsatzen dugunean, Donostiako areto hauk beteta ikusirik? Edo dohanik sartzen delako, euri aterpe bihurtu ote

dira kulturarentzat ziren gelak? Zalantzarik gabe, bakoitzak bere erantzuna edukiko du, baina, ez litzaiguke gaizki etorriko hau dena garbi edukitzea.

Baina ez dezagun gal euskal zinemaren haria, lerro hauen zergatia baita, hain zuzen.

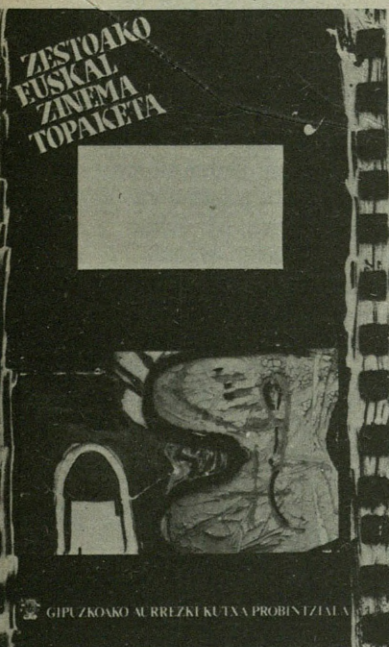
Agian jarraitu baino lehenago Zestoako Topaketa ia kasu guztietan 8 edo Super 8-an egingako filmeei irekita egon dela argitu beharko genuke eta hau izan daiteke hemendik aurrera gainditu behar den muga bat, gaurko produkzioa ez baita bi formato horietan egiten denera muga-tzen. Hor ditugu, esate baterako, LKA-k babes-ten dituen IKUSKAK.

Ikusi duguna Euskadin egiten denaren adierazgarria baldin bada, salbuespen batzuk kenduaz, zinemaren hizkeraren ikerketa sakon bat falta dela nabarmena da, agian, nahiz eta aurrerapen jator bat izan filme gehienak euskaraz eta Euskadiri begira pentsatuak izatea, egileek ez dutelako ez biderik, ez tresnarik, ez astirrik zineman iharduteko. Bestalde egiten denaren proiektzio bide batzuk beharrezkoak ditugu, formato horretako filmeak, Zestoan eta Lekeition aurkeztu ondoren, kajoi batetan buka ez daitezen. Azpiegitura bat suposatuz, hor daude zenbait elkarte eta ikastola, filme hauen ikustokia izan zitekeenak.

Baina goazen filmekin. Aurtun 16 izan dira Zestoan ikusi ditugunak. Egia esan, lerro hauetan ezin dugu banan banan aztertu, luzeegia izango litzatekeelako artikulu hau.

«Xalbador» alde batera utziaz, Argian orain dela gutxi aztertu bait genuen euskal zinema oraindik dokumentalean finkatuta dagoela aitortu behar dugu. Ikusitakoan artean, hiru azpimarratuko nituzke: Mª Jesus Fonbellidaren «Haizkora», Martin Garziaren «Suge gorria» eta M. A. Kintanaren «Papilio». Bai akoplamendua eta baita ere kamararen erabilketaren aldetik aurrerapen jator bat nabaritzen da hiru kasu haue-tan. Gauza bera esango nuke Goenagaren «Nolatan baztertu dira herriak» eta J.A. Uriarten lana ikusita, ez balitz izango gidoia landu gabe ikusten dudalako lehenengoan eta luzeegiak, fitroak gehiegi erabiltzen dituela eta irudi eta soinuaren artean zenbait desajustaketa daudela ikusiko ez banitu bigarrenean.

Fikzio mailan Azpeitiko Zine klub taldearen «Koklez» aipatu behar da lehendabizi, parimeran lortu bait dute Imanol Urbietaren «Xirula Mirula» sailaren ipuin baten erreprezentazioa eta giroa. Ezin dugu ere «Anbotoko Dama» alde batera utzi, oso interesgarria iruditu bait zaigu euskal mitologiaren leienda hau iruditik ikustea, fizkzioari eustea beharrezkoa dugulako gure artean ere, eta bestetik, horren bidez jendeak hobeto eza-gutu dezakeelako euskal Kulturaren arlo sakon hau. Dene dela, zenbait aipamen kritikoa azaldu behar dut: Alde batetik, soinuaren arazoa (super 8-an, ia beti oztopo tekniko bat izaten da). Bestetik euskararen arazoa zailtasun bat bihurtzen ari zaigu, aktoreek ez bait dute berezkotasu-

nez hitz egiten. Baita ere esan behar da ingurugiroa oso landua eta lortua egon arren, haro hartako giroa ez dela bakarrik jantzien bidez lortzen. Ohiturek eta beste zenbait zehaztasunek zer adierazterik badute hor, eta hori ez dugu ikusten.

Aurtengo Topaketa honetan marrazki animatuetan E. Elosegik egin duen «Berdetzen» filmea ere aipatu behar dugu, marrazki hauen konplexuan, igazkoare-

kin konparatuz, aurrera-pen bat ere izan dela aitorturik.

Harrigarria ere Emiliano Mujikak eta neuk aurkeztu dugun filmea «Zubi zahr hartatik», ikastolan, pedagogi mailan, matematikazko gai batek zer ahalmen ematen duen beste zenbait lanekin lantzeko ere ikusteko nahiaz eraginda.

Azken 5 urte haue-tan Topaketa hauk izan eta gero, hauen gaztaroa igaro dela garbi dago antolatzaileen gogoetan. Hemendik aurrera Topaketa hauek eskeiniko digutenaren egonaldiak ez du egile, herri eta azpiegituraren aldetik itxoite huts bat izan behar; Bidean zenbait arazo gelditzen zaizkigu oraindik: euskararen normalizazioa, filmeen zalbaldun-dea, debateak, lan taldeak, etab. Horrela bakarrik izanen da errealtate bat antolatzaileen helburua: «Euskal Herria, euskal kultur arloan bere nortasuna duenez, eta euskal zinema euskaraz behar duela ezpairik gabe eta ezin bestean ohartzen garenez, Topaketa hauek eskeintzen dizkiogu herriari»

eskolarteko bertsolari gaztetxoen lehen txapelketa

Jon Sarasua, 15 urtekoa, eta Jon Iñaki Isazelaia, 13koa, gertatu ziren txapeldun maila banatan, larunbatean, hilak 9, ospatu zen Eskolarteko Bertsolari gaztetxoen lehen Txapelketan. Bigarren berriz, handien taldean Iñaki Sarasua, 16 urtekoa, maila horretako bertsot idatzi onenen saria irabazi zuen bera. Txikien mailan, Josu Garate, 12 urte, Zumaiako ikastolako, gertatu zen bigarren, bertsot idatzi onenen saria Aitor Sarasuak, 12 urte, jaso zuelarik.

Beraz, bat ez beste, Deba Garaiko Almen ikastolaren inguruan lan egiten duen bertsolari taldera joan ziren sari guztiak, bereri zuzentzen duen Patxi Goikoleak jaso zuelarik talderik onena aurkeztu zuen arduradunari zegokion saria ere.

Gipuzkoako Foru Aldundiko Diputadu Nagusi den Xabier Aizarnak, Euskal Herriko Bertsolari Nagusien txapeldun den Xabier Amurizak, Joxe Manuel Odriozola eta Imanol Murua diputaduek, Imanol Lazkano bertsolariak eta epai-mahaiaren idazkari izan zen Xabier Marquetek banatu zituzten sariak. Iparraldeko Bertsolarien Batzordearen izenean, Mixel Itzainak sari bat ekarri zuen irabazlearentzat, eta SENDOA argitaletxeak berriz Txapelketan parte harturiko guztientzat liburuak banatu zituen.

Irakasleen Elkarteko idazkari den Iñaki Zubel-

diaren eskutatik jaso zuten berriz zegokien saria Txapelketa hau anunziatzeko erabili den hormagiriaren egileak, Beasaingo Elkartasuna Lizeoko Alberto Martín eta Txema Zuriarrainek.

Goizez Zabalegiko Eskolan bildu ziren bertsolariak —berrogeita hiru guztira— epai-mahaiakoei batera, idatzizko proba egin eta bertan bazkalduz.

Arratsaldeko saioari Zarauzko Lizardi Elkarteko Musika Taldeak eman zion hasiera, eta bi ekinaldien arteko tartean, Elkarteko horretako Dantza Taldea aritu zen. Jaialdi guztiaurren aurkezle, Joxe Mari Iriondo izan zen.

Bertsolaritzaren inguruko zenbait jende ikus zitekeen larunbatean Baldan, hala nola Inozentzio Olea, Luxio Gabiria, Teodoro Hernandorena, Rufino Iraola, Jexus Mari Etxezarreta, Pello Mari Esnal etabar. Han ziren ikastoletako zenbait irakasle ere, eta, zer esanik, ikasleak. Guztira milaren bat lagun.

Horrelako Txapelketa bat lehen aldiz antolatzeak dakartzan erru txiki batzuk izan zituen larunbateko saioak, baina dena dela, Txapelketa honek zuen helburua, haur eta gaztetxoen artean bertsozaleatasuna piztea, erabat lortu da, hasieran uste zitekeen baino arrakasta handiagoa izan duelarik antolatzaileen ustez.

garagardo gintzaz

Elhuyarreko L.M.
BANDRES

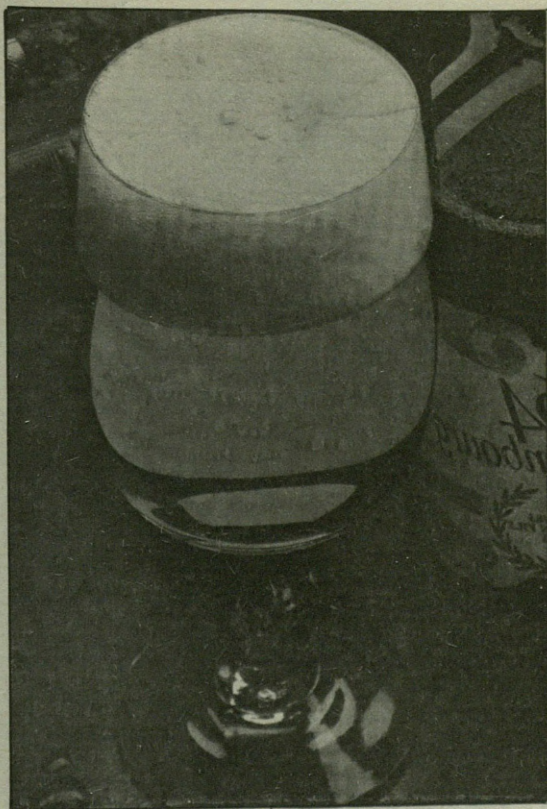
Beste zenbait gau-
zaren artean bezala edari
kontutan ere modak dau-
dela dirudi. Nork ez du
irakurri Euskal Herriko
edari berezia sagardoa
denik? Baina, denok da-
kigun bezala, eta nahiz
eta gaur egun edari ho-
rren berpizte bat ikusten
bada ere, sagardoa, iza-
tekotan, garai bateko
edari berezia izango li-
tzateke Euskal Herrian
(eta ez Euskal Herri
osoan parte batean bai-
zik, esango nuke nik) ez
betikoa edo ez betirakoa
(orain ardoa sagardoa
baino askoz hedatuagoa
dago, adibidez).

Eta orain dela hoge-
i urte, nork ezagutzen
zuen whiskia? Garai har-
tan marinela bat edo beste
kenduz, beste gehie-
nentzat izen horrek as-
maketa berri bat edo
adieraz zezakeen; ez,
inolaz ere, gizakume ba-
tek edan zezakeen zer-
bait. Gaur gure artean al-
diz edari ori inoiz edan
ez duenik aurkitzea zaila
izango litzateke.

Pixkanaka piska-
naka gorantz doan beste
edari bat garagardoa
dugu. Atera zerbeza bat!
(Hego Euskal Herrian)
edo: bierra laketa al
zaizu? (Ifar Euuskal He-
rrian) entzuten denean,

azkenik edari bera aipa-
tzen ari da: garagardoa,
hots, garagararen bidez
lortutako edari hartzia.
Euskaldun guztiok, hau
da, mugaren bi aldeta-
koak, ados joateko gara-
gardo hitza plazaratzen
saiatu beharko genuke-
lakoan nago; baina hiz-
kuntz arazotan ni ez naiz
inor eta azkenik erabil-
penak esan beharko du
berea. Beraz, utz deza-
gun arazo hori.

Euskal Herrian
orain dela hogeitama-
bost bat urte (1.945. ur-
tean) urteko eta lagu-
neko edaten zen garagar-
doa 2'5 litro zen bitar-
tean gaur egun, gutxi
gora behera, 50 litro iza-
teraino heldu da. Edari
honen kontsumoaren
hazkuntzan Mendebal-
deko Herri gehienekin
batera goaz, hau da, ur-
tez urte garagardo
gehiago produzitu eta
edaten da. Halaz guztiz
ere, horietako zenbait
herritan ase batetaraino
iritsi dela dirudi; Alema-
nian, Dinamarkan eta
Belgikan. Adibidez, az-
keneko urte hauetan ze-
ren 140 litro laguneko eta
urteko, kontsumoan gel-
dirik daude (ez produk-
zioan). European gara-
gardo gutxien edaten du-
tenen artean Italia dugu,

bere 10 litro laguneko eta
urtekoarekin. Beraz, eta
edari honen kontsu-
moari dagokionez
nahiko erdi aldean ga-
biltzala ematen du.

Garagardoa oso oso
aspalditik ezaguna da.
Antzinako egiptotarrek
eta babiloniotarrek eda-
ten zutela nahiko segur-
tzat jo dezakegu. Baina,
hauen artean edari ho-
nen erabilpena ez ba-
dago guztiz frogatuta
grekoek eta erromata-
rrek ezagutzen eta eda-
ten zutela nahiko segur-
tzat jo dezakegu. Baina,
hauen artean edari ho-
nen erabilpena ez ba-
dago guztiz frogatuta
grekoek eta erromata-
rrek ezagutzen eta eda-
ten zutela esan deza-
kegu. Halaz guztiz ere,
edari honen zabalpen
edo hedakuntza Alema-
niatik egin izan da, eta
beste frogantzen artean
izena daukagu: herri
gehienetan, nahiz ber-

tako hizkuntza latinda-
rra izan, edari honi latin-
dar ez den izen bat ema-
ten zaio, bier edo antze-
rakoa (latinez:
garagardoa-cervisia).
Alemanian lortutako
teknikak eta prozedurak
munduan zehar zabaldu
ziren eta gaur egun leku
gehienetan egiten diren
garagardoak Alema-
niako antzinako gara-
gardo batetik edo beste-
tik eratorriak dira:
Müngen-eko beltza,
Vienna-ko urrezkotsua,
Bohemia-ko (Pilsen) ar-
gitsua edo Dortmund-
ekoa, adibidez.

Garagardo bat lor-
tzeko garagar ernearen,
lupulu, legami eta uraren
bidez ateratako muztioa-
ren hartzidura alkoholi-
koa egin behar da. Gara-
gardoaren ikerketa ki-
miko batek osagai des-
berdin asko emango
digu: ura, alkohola, an-
hidrido karbonikoa eta
beste konposatu batzuk

(zenbait azukre, glizerina, azido batzuk, e.a.). Bataz beste, garagardo batetan %90 ur, %3 alkohola eta %7 gainontzeko aurkituko dugu.

Garagardogintza bi urrats nagusitan egiten da: Lehenengoan garagarraren erretzearen bidez «malta» lortzen da. Bigarren, maltatik ateratako muztioaren hartziduraz garagardoa erdietsiko da.

Maltagintza garagarraren garbiketarekin hasten da. Garbitu ondoren urarekin nahasten da eta ondo irauli, aireztatu eta xukatu egin eta gero, kaxa berezi batzutura eramaten da. Hemen, sei eta hamar egunen artean ernerari ematen zaio. Beraren bidez garagarra transformatu egiten da: bere almidoiaren parte bat azukre bihurtzen da, diastasak sortzen dira, e.a. Behar den mailaraino iristen denean ernerari gora arazteko labe berezi batzutan lehortu eta kiskalketa egiten dira. Azkeneko bi prozesu hauen tenperaturaren arabera malta argiago ala ilunago bat ateratzen da: garagardo beltza egiteko malta ilunak besteak baino askoz egokiagoak dira.

Behin malta lortu ondoren bigarren urratsari ematen zaio hasiera. Hemengo hone-tan, maltarekin batera, beste zenbait osagai erabili ohi da:

ZITU LAGUNGARRIAK. Hauen helburua almidoia ematea da. Almidoi hau garagarra-ekin batera alkohol bhihurtuko da. Arroza,

artoa, garia eta oloa erabiliak dira helburu honekin.

LUPULUA. Landare honen lore emeak lehortu ondoren, garagardogintzan erabil daitezke. Lupuluak garagardoari bere usai goxo eta zapora mingots berezia emango dizkio; bide batez, antiseptikoa denez gero, garagardoaren iraupena lagunduko du.

LEGAMIAK. Hauen arabera bi garagardo era dauzkagu: Gaineko hartxidurakoa eta azpikoa. Lehenengoan, hartxidura gertatu ondoren legamia likidoaren gainasalean flotatzengertzen da. Hartxidur era hau zaharrena da eta gaur egun garagardo inglesak egiteko era-

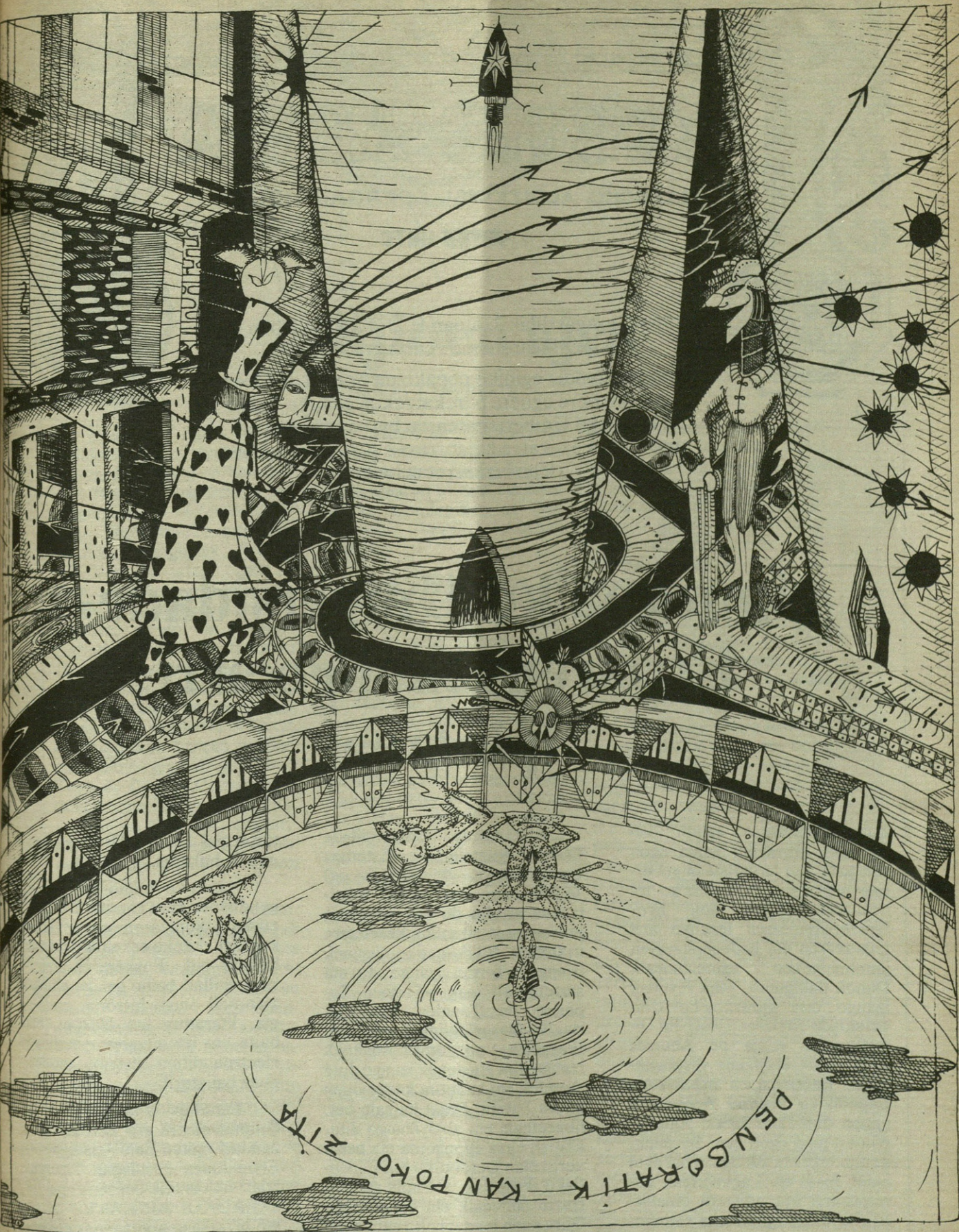
biltzen da bereziki: Ale, Porter, Stout. Azpiko hartxidurako legamiak ontziaren hondora erortzen dira eta han jalkinondar bezala geratzen dira. Garagardo hauen hartxidurak upeletan jarraitzen du eta, beraz, edangarriak izan baino lehen sotoan upeletan sartuta epe bat bete behar dute. Garagardo aleman gehienak era honetakoak dira, horregatik «lager» esaten zaie; lager alemaneraz gordailua da eta.

Bigarren urrats honetan bihiak zehatu ondoren urarekin nahasten dira. Horretarako, 7°C-tan dagoen ontzi batetan gogorki irauli ohi da. Lortutako ahia iragazi egiten da: alde batetik muztioa izango dugu eta

bestetik, iragazkailuak eusten duen hondarra, lehortu ondoren, abere-likadura bezala erabiltzen da.

Muhtioa eta lupul batera irakiten jartzen dira eltze batetan. Dago-kion aldiunearan salda hau hoztu ondoren hartxidur ontzietara eramaten da. Hartxiduran, legamia dela eta, muhtioan dau-den azukreak alkohol bihurtzen dira. Zazpi eta hamar egun harteko epeak iraun ondoren hartxidura bukatutzat jotzen da: «garagardo berria» daukagu. Halaz ere, lortutako zumua uherra eta mikatzegia da eta gehienetan anhidrido karboniko gutxiegi dauka. Guzti hau zuzentzeko garagardo berria zahartu edo umatu egin behar da. Horretarako, gordailura (lehen sotor) eramaten da; han dagokion epea iragan ondoren (hiru hilabete baino gutxiago, gehienetan) likidoa iragazi egiten da eta behar duen anhidrido karbonikoa ematen zaio. Edaria gertu daukagu bere osotasunean dastatu ahal izateko, beraz, botilatan, upelatan edo potetan sartu eta gero merkatura eramaten da.

Azkenik, gure Herrian edari honen edatearen berezitasun aipagarri bat esan behar dugu: Europan, Ifar aldeko Herrietan, bereziki, inguru tenperaturan edaten den bitartean Euskal Herrian (eta beste zenbait herrietan) hotz-hotza hartzen bait dugu. Hori dela eta, udan edaten den garagardo-kopurua neguan edaten dena baino makina bat aldiz handiago da. Honek garagardo-industriei desoreka-problema gogor bat ekartzen die; baina ohiturak ohiturak dira.

ZERUKO ARGIA

ILLEROKO ALDIZKINGI EDERGARRIDUNA

URTEZ URTE

1963-Garagarrillak 2. alean E.U.T.G.ren lehen harriz ipentzearen berri ematen zitzaigun.

Ponpa handiz eginiko ospakizun horren ondoren gaurko bere egoera parekatzekoa genuke, hots, Deustuko Unibertsitatearen barnean izatea eta inolaz ere ez izatea kajaorrosaz sustengatua ikasleen bizkarretaz baino.

gipuzkoa'ko Universidade- Erriaren lenengo arri ipintzea

Zuzentza-ministru egiten den Antonio Iturmendi jauna egon zen joan den larunbatean gobernuak aurkeztuz, Mundaiz'ko terrenutan egingo den Erri-Universidadearen lenengo arri ipintzearen eta bedeinkatzearen jauntasunezko eginkizunean. Danok dakigunez, Aita Jesuitak izango dira gipuzkoa'ko Universidade-Erriaren gidari eta Gipuzkoa'ko «Caja de Ahorros Provincial» deritzana sustengatzaile. Bedeinkapen ospakizuna Espainia'ko Nuntio Apostolikulu egiten den Jaun Riberi Agurgarriaren gain egon zen. Beronek, itzaldi luze eta jakingarri bat egin zuen Jesus'en Lagunartean go-raipagarri eta aditzera emanaz Elizak duen eginkizuna estudio-gaietan.

EUG'tarren Universidade Erriak (gazteleraz «Estudios Universitarios de Guipúzcoa») 34.800 metro kuadrado zabaltasuna artuko du eta eginkizun presupostua 60 milloi pesetetara irixten da. Edizioen osotasunak triangulu forma izango du eta sarrera-vertizean «Escuela Superior de Técnica Empresaria»'ko ikasgelak ipiniiko dituzte. Ikasgelak poligono-formakoak izango dira eta denak izango dute ateraldi: bat kanpora jotzen duen jardin batera. Praktika sala bat, liburutegia eta abar izango ditu. Erdian eliza egongo da eta beste vertizetan Deretxuko eta Filosofia-ikasgelak, ala nola aministrazio lantegiak eta ostatutegia. Obra auen lendarizko egin-aldia (Enpresa-Teknika-Eskola eta os-

tatutegia) 1964'ko Urrillan egon da bukatua.

Asteroko ontan jakin-erazi genduen bere garaian EUG'ek euskal-izkuntzaren goitar ikas-kuntzei ekiteko eskeiniiko du sail bereizi bat. Euskeraren azterketa soillari baiño geiago ekingo zaio sail ontan historia, etnologia, literatura eta olakoei, eta baita ere izkuntzaren estudioari electroauditivo sistema modernuaz baliaturik.

Estudios Universitarios de Guipúzcoa»'ri eta beronen zuzendari egiten den Aita Ignazio Errandonea Jesulagun Agurgarriari naitasunik beroena opa die «ZERUKO ARGIA»'k, beren lan bikaiñean argitasunez eta kemen sutsu batez aritu ditezten.

titiriteroak

PERGAMINOAK

erlijioen ajea

MIKEL ETXEBESTE

Egunkari baten azken orrialdean (hots, 1981ko Apirilaren 17ko Egin-en hain zuzen) berri nabarigarri eta negargarri bat zekarren bide berean: Hartford-eko apezpiku katolikuko nagusiak, John Whealon, oposatzen omen da Ipar amerikarren Marinaren aurka, zeren hainzuzen hauen intetzioa omen da «Corpus Christi» izena santuarekin submarinu nuklear bat izendatzea, izen honekin Marina-koek diotenez bataiatu nahi omen dute submarinoa Texas estatuko izen bereko herriari omenaldia egin nahiean, zeren Texasen Corpus Christi izena duen herria badago eta militarrek beren ohiturak jarraitutik kan submarinoak bataiatu nahi dituzte U.S.A.ko herrien izenekin.

John Whealon, Conecticut-eko gotzai hau ez da izan kontutan hartua eta uste denez, Marinakoen arabera, ez dute submarinoaren izena aldatuko. Indibidualitate bakoitzaren ideiak alde batera utziaz, hein honetan bakoitzaren erlijiozko eta moralizko arauak, objetiboki ikutu ahal izan nahi nuke berri irristagarri eta zeken hau. Argi dago Elizaren poterea estatua-
ren aintzinean ahultzen ari dela aspaldidanik Ipar Amerikan, gauza bera Europar ger-

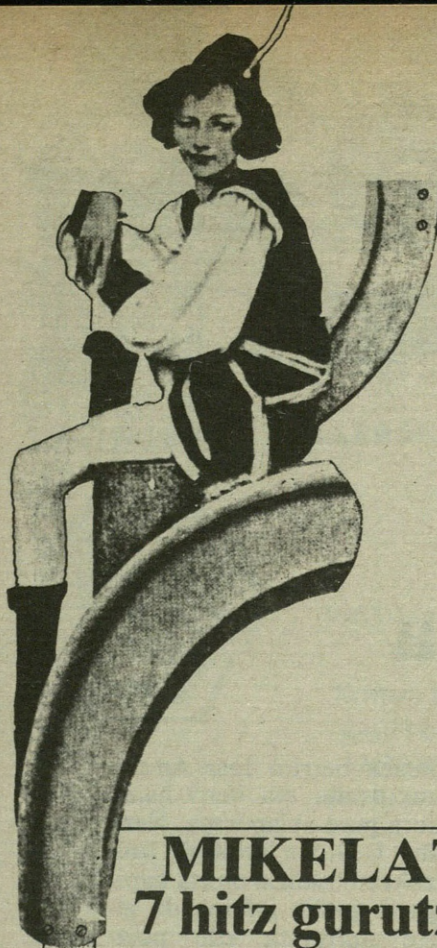
tatu daitekeen baieztatzeko gauza izanen litzateke. Jakintsu askoren iritzia da egun Eliza amaren iritziak eta duen bortxa ideologikoa ez dela lehenago bezala kontutan hartzen.

Egun erlijio kristauen dekadentzia mehakiz aztertu duen artean Roger Garaudy aipatu daiteke, jakintsu kristau honek bere azken urte hauetako liburu batean, «Pour un dialogue des civilisations» hain zuzen, Eliza amaren potereak mendetan zehar kausitu dituen ajeak eta inoblezi garratzak garbi aintzineratzen dizkigu; batez ere Amerikako konkistan (XVII, urrezko mende hartan egindako kultur indio-a-amerikarretatik hasi, eta esklabismoaren genozidioraino, egun ere eridengarri) Eliza Amak onartutako eta bide berean ahantzi izan diren printzipioak ikertu eta kritikaturikan. Garaudyk ere aztertzen du protestantismoaren baitatik sortutako ajea, zehazki Indiako borroka askatzailea inglesen inperialismoaren aurka, hots Gandhik eta bere herriak aurrera eramandako borroka.

Garaudyk dakus kristautasunaren dekadentzia hau historiak agertzen dizkigun sus-trai zikin hauetan. Baina itzuli

gaitezen berriro Ipar Amerikara, estatu eta herri haiek baitira gure abiapuntua. Nere ustez U.S.A.n erlijioak izan dezakeen tradizio on eta kupidagarri guztia galtzen da gizarte aurreratu edo postkapitalista hartan. Puntu honetan beste jakintsu baten izena aipatu beharko da, Erich Fromm bere onenetako liburu batean, «The Sane Society» (erdarazko itzulpenean: Psicoanálisis de la sociedad contemporánea).

Frommen liburu hau 1955 urtean idatzia dago eta ordu-rako amerikarren sinesmen erlijiosoak oso desbideraturik agertzen zaizkigu Frommen ikuspuntutik. Filosofo-psikoanalista honek agertu nahi du, erlijioaren arazoa ikutzen duenean, erlijioak errazionalismoaren zutabetan ezarri daitezkeela. Hots erlijioa historian zehar beti eman dela eta emanen dela, behintzat gizarte konsumista eta aurreratu honek ez baldin badu betirako ezabatzen. Azkenean erlijioa instrumentu batetan bilakatzen da, zeren psikoanalista honek elementu baliagarri bat bezala erabiltzen du bere paziente amerikarren psikoterapiarako. Horretaz hasiera batetan erlijioa Frommentzat oinarritzko arau arrazionala bat da eta azkenean

berri z erosi eta saldu daitekeen terapiatzako instrumentu batetan bilakatzen zaigu.

Europar ere aisa onartzen dira, estatu bereizi batzuetan behintzat, amerikarrengandik datozkigun era guztietako korronteak, bai ideologian eta bai ekonomian. Berriz ere Garaudyren argudio edo kriteriotara bihurtzen naiz, aurrerago aipatutako liburua berean (gaztelarazko itzulpenean: *Diálogo de Civilizaciones*) azkeneko orrialdeetan testuak horrela dio: «Las iglesias y los partidos son conservadores a ultranza mientras se creen depositarios de un saber absoluto e investidos

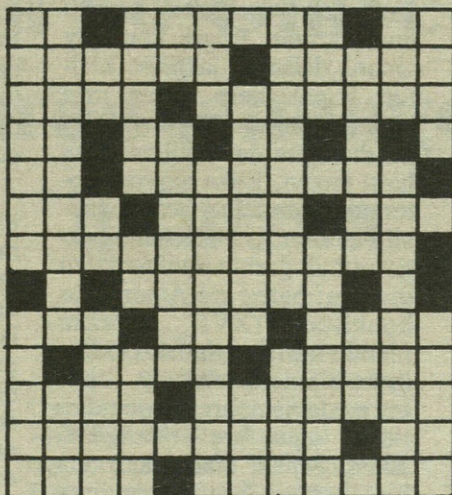
de poder... Es la propia definición del conservadurismo.» Liburua honela amaitzen da: «es la fe que recupera sus raíces en el corazón del mundo y la vida.» (neretzat oraindik ere liburu honen irakurketa bat errekomentagarria da, batez ere bere lehen atala).

Azkenik behartuak gara egun Estatuaren botereak eta Elizak dituzten erlazioak ikutzera baina uste dut ez dela hori nere lana, zeren objektiboki ekin nahi badut ez ditut nere baldintza etiko eta erlijiozkoak azaldu behar. Bakarrik agertu nahi izan dut bi jakintsu hauen lekukotasuna gairerari buruz.

MIKELATSen 7 hitz gurutzatuak

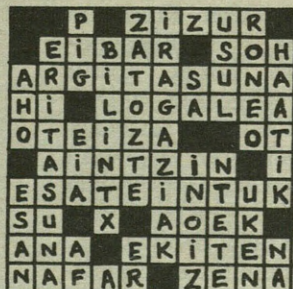
I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13

I II III IV V VI VII VIII IX

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

EPER/ERBI

6.en. soluzioa.

1. Abar baten punttan —Horrek irri eginarazten dizu? —Bilbotar diruduna
2. Hazil —Buru bilotsuduna.
3. Veko lehenengoarekin lotuz gero, EUZKADiko Hegoaldeko bat; bakarrik aldiz, hegokoago bat. —Nola diren heroak.
4. Departamendu ezin-erdikatuzkoa —Ikusteko —Atzizki.
5. Ergatibo plurala —Ametz egiteko toki egokiena.
6. Portu batetan, batzu badira —Euskal Herria sakonki maite duen bat —Egin behar dena, ez egiteko.
7. Eusko Langileena, esate baterako.

8. Zorrotzagoak eta zezena haserreago.
9. Elgarretaratze baten hastea —Egotea molde bat —Zati.
10. Landu behar genukeen tasun bera Geroa.
11. Hamahiru erromatar —Okaztatu.
12. Garaikoetxea, beraz —Zati baten zatibat.
13. Argitzeko gai —Grado gorenekoak dira beti izardunenak.

I. Ixo! Gauza batzu esateko, ozenki dago oraindik... —Horrela ibili beharko noizbait gurekin.

II. Bilbo haundian. —... misa est.

III. Zabilaren buru-buztanak —Atzizki. Iparraldean oso ezaguna —Agur!.

IV. Jaun... goikoa —Atzizki —Nik burua haiei iraganen

V. Abarraren beste punttan —Txapela buruan baino iltzean jarri nahiago duen bat.

VI. Joaten hasteko —Harmaduna baina H-rik gabe.

VII. ... izan behar, gaurregun! —Sasoi.

VIII. Gure gizartean, dirua bada Jainko Demokrazia da Hori. —Persatzen piltzarra.

IX. Artizki batentzako aurizki —Hormateatea hobe hartzea baino!

X. Gorrotxategiren arauera, Veko zonari erantzutean (1980-1-6), hori «jaiotzen dana», horrela «da il arte» Ahotik.

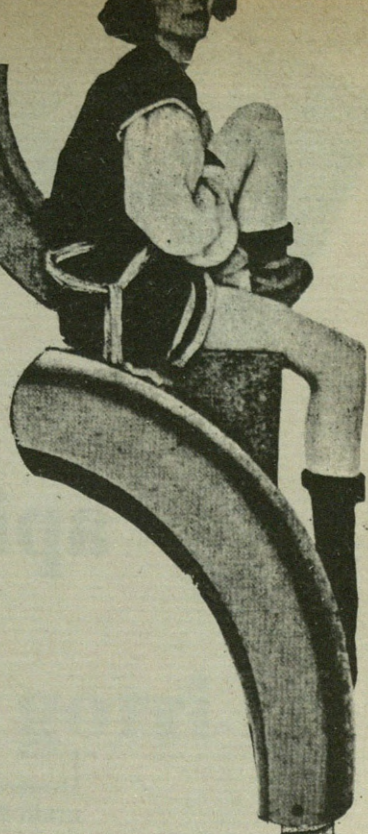
XI. suge luze luze luze luzea —Bukatu.

XII. Biritx ala... —Saldo ospatu batetakoak

argazki lehiaketari erantzuna

Bagenekien diputapeneko SuperJaime I.ak jasan dituenak jasan eta gero, bere errinua salbatzeko (mundu honetakoa baita) gurutzada bat antolatzen ari zela, armamentu berri eta sofisticatuaz. Kosta bazitzaigun ere, lortu dugu bere argazki bat, yankien leku ezezagun batetan antolatu duten gerrilero kanpamentuan. Erne!

TITIRITEROEN KUTXA

Erloju itsaso txikienetatik sortutako,
spari bizitzetan

—isilik iraun—

goldez harramuzkatutako kristalezko bihotzetan

—kristalak isuriaz—

zakil idorrak besterik gelditzen ez direnean

—ahots igartuak—

buruhiltze etengabea,

egunorokoa

oraingoa.

JOAKIN SAENZ

apirila batez jarritako bertsoak

1

Honera etorri ginen
orain dela bi aste
maixu eta ikasle
Batzu erakusteko
ikasteko bestek
Ea ikusten dugun
euskaraz mintzatzen
Irakurri ta idatzi
ondo erabiltzen
gure hizkuntza delako
ederra eta maite.

2

Esango dizuegu
ikastaro honetan
egin ditugunak
Gure euskara lantzen
pasa egun guztiak
Kurpilak egin ditugu
baita ariketak
pelikulak ikusi
gero elkar hizketak
filminak, abestiak
ta histori mutuak.

3

Gure zuzendaria
Alberto izan da
Arrasatekoa
Gizon famatu dena
«zitzaizkidan» jauna
Berak antolatu zuen
lehenengo afaria
Atzo egin genuen
mozorrozko dantza
Hola jarraitzen badu
ez goaz etxera.

4

Etorri ginenean
Abaltzisketara
«pardillo» bezala
irakasleek dituzte
bi talde eginak
Munizipalekoak
Probintzialekoak
Asanblada batetan
egin aldaketak
Tontoak beheko gelan
goian jakintsuak

5

Tontuak hasi ziren
batzu batez ere
parrandak prestatzen
Jakintsuak bestalde
aditzak sakontzen
Bainan egun hauetan
juergak prestatzen
lehengo bi talde hoiek
ez dira nabaritzen
Goikoak eta behekoak
garelako elkartzen.

6

Gure irakasleak
 izan dira onak
 haiei zorionak
 Eta esatera goaz
 haien izaerak
 Sarjentua izan da
 Mikel bizarduna
 Koldo beti dispuesto
 egiteko jota
 Izadiaren maitale
 Josu dela eta.

7

siotxo hau bukatzeko
 esan behar dizuegu
 gure maite lagun
 Euskara salbatzea
 orain nahi badugu
 Zanpatua dagoela
 hori ezin ukatu
 Gure hizkuntza ikasten
 jarraitu dezagun
 Euskadi euskalduna
 egin behar dugu.

Abaltzisketan
 azkeneko afarian kantatutako
 bertsoak

tximinoa eta kattalin gorri

Bazen aspaldi tximino beltz bat
 Baionako ferietan,
 Beldurrik gabe bazabilana
 zubigain agerietan;
 Tximino harek ikusi zuen,
 euskal bitxikerietan,
 Kattalin gorri hain gorritxu bat
 alba ahul erietan...

Kattalin gorrik: «agur tximino,
 ba ote duk hik denbora?
 Larretan hara, joan gaitzen,
 bide zabaletan gora,
 Gurekin hartuz behi urdina
 ta gure gatü angora,
 Biak bakarrik, han entzuteko
 nola edertzen den lora!»

Tximino beltzak, Aturri ibai
 ubelari mintzo zela:
 «Kattalin gorri, iduri luken
 ura uhiner so dela,
 Alta itsaso sakoneraino,
 gazitasunen lo gela,
 Galezinezko ohidurekin
 doan emeki horrela!»

Kattalin gorrik, ordu berean,
 tximino beltzaren hatsa
 Senditu zuen, eta segidan,
 gaixo gure mikelatsa!
 Abiatu zen haren ondotik
 aurkitu nahiz arratsa,
 Elkarrekilan jateko nonbait
 aihen beteko mahatsa...

Aihem beteko mahats molkoak
 kiretsak ziren oraindik,
 Urtarrilako hotz izozduna
 iragan baitzen hor gaindik.
 Kattalin gorrik: Tximino maite
 mahats basa honek handik
 Oparotasun emanen diguk,
 maiatz loretan zain dik...»

«Maiatz beroa etor dadila
 gerezien xamurtzeko,
 Uhane ibai hegiko horma
 azken batzuren urtzeko,
 Maiatz beroak erre gaitzala
 beldurraren beldurtzeko,
 Erre gaitzala, ikara harek
 uda mina agurtzeko...

«Dator gaua, doa ura,
 nagola lur arrotzean,
 Gure bihotzaz behar ote naiz
 orroitu ipar hotzean?»
 Zion tximino beltzak tristeki
 hutsaren hatsa botzean,
 Kattalin gorri gorritxu hari,
 bere sakua lotzean..

ITXARO BORDA

ez du isilarazia izateko arrisku gehiegirik

Lege berri bat aterako omen dute, komunikabideak ere ukituko dituen. Proiektoa ezaguna da ja. Ezer aldatu gabe, lege egiten baldin badute, Euskal Herria nazioa dela eta, beraz, bere buruaren jabe izateko eskubidea duela esaten duen edozein komunikabide isilarazia izateko arriskuan jarriko da. Aski izango da haxe isilarazia izateko. Nahiz eta uste izan modu baketsuan lortu behar duela bere burujabetza.

Jokabide biolentoa eramateko arrazoiak daukela esatea ere isilarazia izateko motiboa da; baina baita jokabide baketsuaz defendatzea ere Euskal Herriak bere buruaren jabe izateko eskubidea duela. Hau defendatzea, modu baketsuan, modu biolentoan, bietara nahiz beste era batera, delittoa izango da, komunikabide hori zarratzeko ainakoa.

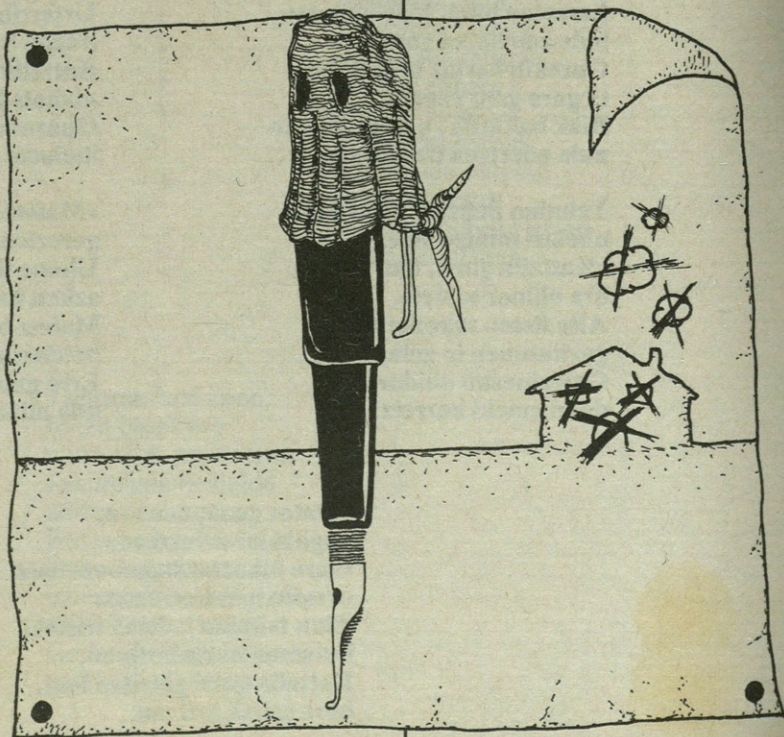
Hala ere, Bilbo Herri Irratiko entzule askoren ustez, Herri Irrati horrek ez du izango, lege hori dela eta, isilarazia izateko arrisku gehiegirik.

Zergatik uste duen ez duela izango arrisku gehiegirik?. Ez da zaila asmatzea: Egingo duten lege hori oraintxe ere betetzen delako, alegia.

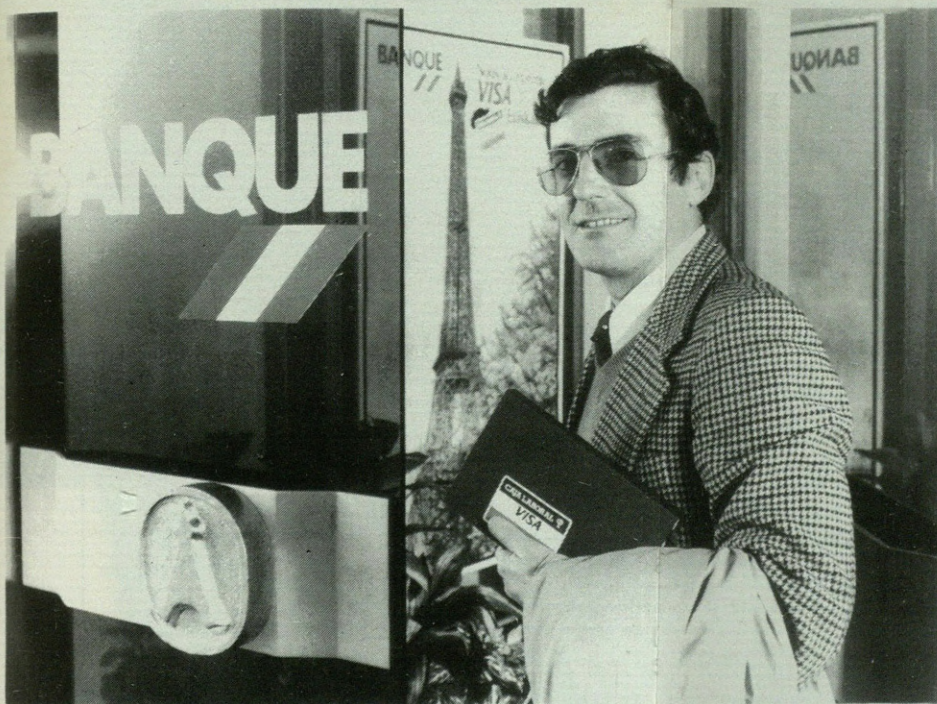
Ez da beharrezko ilustradu, letrado, ez erudito izatea hori susmatzeko. Hirian jaioek nahiz Gorbeapean, Haizpean edo Jatabean sortuek susma dezakete hori. Entzule arrunt izatea da aski.

Antzerako zerbait esan daiteke beste komunikabide eta alderdi politiko «abertzale» batzuri buruz ere; baina Bilbo Herri irrattia bereziki aipatu dut. Kasu honetan ez delako betetzen, dirudienez, beste hau: «Entzule zuhurrari hitz gutti zaizkio aski».

JULEN KALZADA

Caja Laboralak hilabete honetan 95.882 bulego ideki ditu Xabier Egiarentzako.

Ameriketara 52.097.

Europara eta Oriente
Medioan 26.855. Asian eta
Pazifikokoan 16.930.

VISA Euskalduna erakustea
nahikoa duzu, guztietan esku-
dirua lor dezazun.

Gainera, era guztietako
3.000.000 saltokitan balia
dezakezu behar duzuna erosiz.

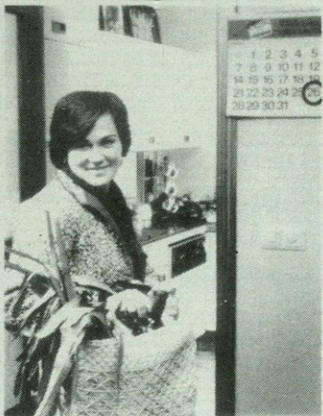
- Janari-edariak.
- Etxerako behar duzuna.
- Auto konponketak.
- Boutiquak.
- Oinetakotokiak.
- Ostatuak.
- Autoeskolak.
- Jatetxeak etab.

**Xabier Egiaren
emaztea lasai dago
hilaren azkenerako.**

Etxeko ekonomia egoki
gestionatu eta administratu
bait du.

● Txartel jabeak aurreko
hilabetearen egindako gastuen
kontu-laburpenaren bidez, edo
-ta txartelaz balia daiteken
beste edonork egindakoak ere
kontutan hartuz.

- Hilabete batean erosi eta hurrengoan ordainduz.
- Ordainketak 15 edo 50 egun atzeratuz, inolako interesik
gabe eta dohan.
- Hestualdirik gabe, etxeko kontuak erraz eta argi egiten
bait ditu.

**Xabier Egia
lasai dabil
Manhattan-en.**

Izan ere, VISA Euskaldunak
horrelaxe babesten du.

- Eta New York-en dabil,
sakelean dirurik gabe.
- Diru-trukatzeaz kezkatzeke.
- Erosi, ordaindu, eta alokatu
ere, sinadura batez egiten du
soilik.

- VISA Euskalduna miresgarria ohostu edo galduz gero, kontu
ematea nahikoa du inolako erantzukizunik izan ez dezan.
- Horregatik, ez die beldurrik kalelapurrei, folklore hiritar honen
giraioan. Eta "Guys and Dolls" eko ganster-antzeslariak teatroan
bezelaxe dibertitzen dute. Bai bait daki ez diezaioketela
ohostu ezer.

Zu eta ni bezalako bezeroentzat

VISA Euskalduna Txartela.

BEHAR DUZUNERO ETA MUNDU GUZTIAN. DIRUAREN PAREKO.

Lan Kide Aurrezkiko Bulegoetan eska ezazu.

Gehiago irabazteko zerbitzu bat.

Soldaten Abonua

Soldaten Abonu-Zerbitzua honetan datza, alegia zeure soldata Kutxaren bidez kobratzen duzula, honela arriskuak baztertzen dituzularik, egin behar dituzun kobrantza eta ordainketetan erosotasunik haundiena duzularik, eta ondoko abantaila hauetaz baliatzen zarelarik.

111 Bulego Gipuzkoan

Gure sukurtsaletatik edozeinetan zure gestioak erabaki ahal izateak dakarkizun erosotasuna.

Probintziako Kutxazain Automatikoen sarerik hedatuena

Egunez nahiz gauez, sarrerak egin, fondoak atera, taloi-liburuskak eskatu, kontu-laburpena eskatu etab. egiteko.

Zure eragiketaren orduko informazioa

Bizkortasuna eta segurtasuna

Sarrera eta Ordainketen helbideratzea

Soldaten Abonu-kontuan helbidera ditzakezu zeure kobrantza guztiak, (hartzekoak, transferentzia bidezko sarrerak, INSS

eta INSALUDen laguntzak, adibidez pentsioak, istripuak, desenplegua, etab) halaber, erosotasun guztiz egin ditzakezu zeure ordainketa guztiak, (argi, ur, telefono, gas, ikastetxe, sozietate, kontribuzio, zerga, etabarren ordain-agiriak).

Kreditu Automatikoa

Zeure soldata Kutxaren bidez kobratzeagatik, horregatik bakarrik KREDITU AUTOMATIKO bat berehala eta Kutxaren beste kreditu edozein lor ditzakezu.

6.000 Txartela

6.000 Txartelaren bidez Aurrezki Kutxa Konfederatuetako 8.000 bulegotan dirua atera eta zeure erosketak 300.000 establezimendu baino gehiagotan ordaintzeko modua daukazu.

6.000 Autoa

6.000 Autoa taloen bidez, zeure ibilgailuarentzat erregaia eta beste zerbitzuak lor ditzakezu.

Kultur eta Gizarte-Ekintzak

Institutu onkologikoa, Buru-elbarrientzako ASPACEko diagnostiko eta ikerketa-zerbitzua, Literatur Sariketak sail berezitan euskaraz eta gaztelaniaz, Pintura eta eskultura-lehiaketak, hitzaldien, emankizunen ikastaroak, etab.

Eta zure seme-alabentzat, Gaztetxoan Elkarte, Goienetxe eta Ribavellosa-ko Haur-udalekuak, Gazteen Elkarte, ikasketa-beka eta heziketa profesional edo unibertsitate-mailako ikasketak egiten diren "Don Bosco" Hiri Laborala, Nazaret Zentru Kulturala, E.U.T.G.etab. daukagu.

**SOLDATEN
ABONU
ZERBITZUA**

GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA